

**ΚΕΔΙΣΑ  ΚΕΔΙΣΑ**

**ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ  
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES**

**Ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός Δύσης -  
Ανατολής μέσα από τα επίσημα στρατηγικά  
έγγραφα διεθνών και περιφερειακών δρώντων**

**Αντισυνταγματάρχης (ΠΖ) Γεώργιος Κουκάκης**

Ερευνητική Εργασία νο. 102

# ΚΕΔΙΣΑ ΚΕΔΙΣΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ  
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES

## ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΕΔΙΣΑ

Δρ. Ανδρέας Γ. Μπανούτσος	Πρόεδρος
Δρ. Παναγιώτης Σφαέλος	Αντιπρόεδρος & Δ/της Ερευνών
Βασίλης Παπαγεωργίου	Γενικός Γραμματέας
Αργέττα Μαλιχουτσάκη	Οικονομική Διαχειρίστρια
Ευάγγελος Διπλάρας	Μέλος
Αναστασία Τσιμπίδη	Μέλος

© 2023 Center for International Strategic Analyses (KEDISA, All Rights Reserved)

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without permission of the publisher

ΚΕΔΙΣΑ  ΚΕΔΙΣΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ  
CENTER FOR INTERNATIONAL STRATEGIC ANALYSES



**Ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός Δύσης - Ανατολής  
μέσα από τα επίσημα στρατηγικά έγγραφα  
διεθνών και περιφερειακών δρώντων**

**Αντισυνταγματάρχης (ΠΖ) Γεώργιος Κουκάκης**

Κύριος Ερευνητής ΚΕΔΙΣΑ

**Δεκέμβριος 2023**

## ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η παρούσα ερευνητική εργασία αποτελεί εισήγηση του συγγραφέα, η οποία παρουσιάστηκε συνοπτικά κατά το διαδικτυακό σεμινάριο (webinar) με θέμα «**Ο Γεωπολιτικός και Γεωοικονομικός Ανταγωνισμός Δύσης-Ανατολής στον 21<sup>ο</sup> αιώνα**» που διοργανώθηκε από το Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων (ΚΕΔΙΣΑ) στις **13 Δεκεμβρίου 2023**.

Στο εν λόγω σεμινάριο παρουσίασαν επίσης τις εισηγήσεις τους ο **Δρ. Κωνσταντίνος Βέργος**, Αναπληρωτής Καθηγητής Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Πόρτσμουθ, και ο **Δρ. Κωνσταντίνος Γρίβας**, Καθηγητής Γεωπολιτικής και Σύγχρονων Στρατιωτικών Τεχνολογιών, στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων (ΣΣΕ).

Η εισαγωγική ομιλία-χαιρετισμός του webinar πραγματοποιήθηκε από τον **Δρ. Ανδρέα Γ. Μπανούτσο**, Ιδρυτή & Πρόεδρο του ΚΕΔΙΣΑ, ενώ ο συντονισμός του πραγματοποιήθηκε από τον **Δρ. Σφαέλο Παναγιώτη**, Αντιπρόεδρο του Δ.Σ. & Διευθυντή Ερευνών του ΚΕΔΙΣΑ – Γενικό Γραμματέα του Ελληνικού Τμήματος της Ένωσης Ευρωπαϊών Δημοσιογράφων.

## ΔΗΛΩΣΗ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η γνώμη που διατυπώνεται σε αυτό το κείμενο εκφράζει τις προσωπικές απόψεις του συγγραφέα και σε καμία περίπτωση δεν αντικατοπτρίζει την επίσημη θέση της Ελληνικής Κυβέρνησης ή του Ελληνικού Στρατού.

14 Δεκεμβρίου 2023

-Ο-

Συγγραφέας

*Georgios Koukakis*

**Γεώργιος Κουκάκης**  
**Ανχης (ΠΖ)**

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη .....	vi
<b>1. Εισαγωγή.....</b>	<b>1</b>
<b>2. Βασικές Έννοιες - Ορισμοί.....</b>	<b>2</b>
2.1 Ισχύς (Power).....	2
2.2 Στρατηγική (Strategy).....	3
2.3 Γεωπολιτική (Geopolitics).....	4
2.4 Γεωστρατηγική (Geostrategy).....	4
2.5 Γεωοικονομία (Geoeconomy).....	5
<b>3. Οι κυριότερες Σχολές.....</b>	<b>6</b>
3.1 Γερμανική Σχολή.....	6
3.2 Αγγλοσαξονική Σχολή.....	6
3.3 Γαλλική Σχολή.....	7
<b>4. Περιφερειακοί &amp; Διεθνείς Οργανισμοί.....</b>	<b>7</b>
4.1 Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO).....	8
4.3 Οργανισμός Συνθήκης Συλλογικής Ασφάλειας.....	10
4.4 Οργανισμός Εθνών Νοτιοανατολικής Ασίας.....	11
4.5 Οργανισμός Συνεργασίας της Σαγκάης.....	11
<b>5. Κρατικοί Δρώντες.....</b>	<b>12</b>
5.1 Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.....	12
5.2 Γαλλία.....	13
Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων (ΚΕΔΙΣΑ)	iii

**Ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός Δύσης - Ανατολής μέσα από  
τα επίσημα στρατηγικά έγγραφα διεθνών και περιφερειακών δρώντων**

---

5.3	Ηνωμένο Βασίλειο.....	14
5.4	Γερμανία .....	16
5.5	Ρωσία .....	17
5.6	Κίνα.....	19
5.7	Ιαπωνία.....	20
<b>6.</b>	<b>Συμπεράσματα .....</b>	<b>21</b>
	<b>Βιβλιογραφία .....</b>	<b>24</b>
	<b>Παραρτήματα.....</b>	<b>29</b>
	A. Το Στρατηγικό Δόγμα του NATO .....	30
	B. Η Στρατηγική Πυξίδα της ΕΕ .....	31
	Γ. Η Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας των ΗΠΑ.....	33
	Δ. Η Εθνική Στρατηγική Ανασκόπηση της Γαλλίας.....	36
	Ε. Η Αναθεωρημένη Ολιστική Ανασκόπηση του ΗΒ .....	39
	ΣΤ. Η Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας της Γερμανίας .....	41
	Z. Το Δόγμα Εξωτερικής Πολιτικής της Ρωσίας.....	43
	Η. Η Λευκή Βίβλος Άμυνας της Κίνας .....	44
	Θ. Η Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας της Ιαπωνίας .....	45
	<b>Βιογραφικό Συγγραφέα .....</b>	<b>46</b>

## Ακρωνύμια

### Ελληνικά

ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΑΧ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα
ΕΣΣΔ	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΗΒ	Ηνωμένο Βασίλειο
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
ΛΔΚ	Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
ΟΗΕ	Οργανισμών Ηνωμένων Εθνών
ΟΜΚ	Όπλα Μαζικής Καταστροφής
ΟΣΣΑ	Οργανισμός Συνθήκης Συλλογικής Ασφάλειας
ΣΑ	Συμβούλιο Ασφάλειας
ΣΕΑ	Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας

### Ξενόγλωσσα

AI	Artificial Intelligence
ASEAN	Association of South East Asian Nations
CSTO	Collective Security Treaty Organisation
DNSC	Defense and National Security Council
EU	European Union
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NSC	National Security Council
NSR	National Strategic Review
NSS	National Security Strategy
OSCE	Organisation for the Security and Cooperation in Europe
SCO	Shanghai Cooperation Organization
SC	Security Council
UN	United Nations



## Περίληψη

Η παρούσα ερευνητική εργασία εξετάζει το περιεχόμενο των επίσημων στρατηγικών εγγράφων διεθνών και περιφερειακών δρώντων (οργανισμών και κρατών) και συγκεκριμένα τα εδάφια εκείνα που αναφέρονται στις σχέσεις μεταξύ των «Δυτικών» και «Ανατολικών» δρώντων, και τον τρόπο με τον οποίο εκτιμά ο καθένας ότι επηρεάζονται τα συμφέροντά του από τις ενέργειες των υπολοίπων.

Σκοπός της είναι η ανάδειξη του γεωπολιτικού ανταγωνισμού μεταξύ Δύσης και Ανατολής, και η παρουσίαση των αντιλήψεων που επικρατούν στα δύο αυτά αντίπαλα «γεωπολιτικά στρατόπεδα», καθώς οι αντιλήψεις αυτές καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την εξωτερική πολιτική των εν λόγω δρώντων, διαμορφώνοντας ανάλογα το διεθνές περιβάλλον. Η δε γνώση τους, επιτρέπει σε όσους ασχολούνται με τα σχετικά ζητήματα να πραγματοποιήσουν μία πρώτη εκτίμηση όσον αφορά τις μελλοντικές συνθήκες του περιβάλλοντος ασφάλειας.

Η δομή της ερευνητικής εργασίας περιλαμβάνει την αποσαφήνιση των κυριότερων εννοιών-ορισμών που σχετίζονται με τα εξεταζόμενα ζητήματα, την παράθεση των σχετικών εδαφίων των στρατηγικών εγγράφων τεσσάρων (4) διεθνών και περιφερειακών οργανισμών και επτά (7) κρατικών δρώντων –τόσο της Δύσης όσο και της Ανατολής– και την εξαγωγή τέλος συμπερασμάτων σύμφωνα με τα στοιχεία που παρατέθηκαν.

---

**Λέξεις κλειδιά:** Γαλλία, Γερμανία, Γεωπολιτική, Γεωοικονομία, Γεωστρατηγική, Δόγμα, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Κίνα, Ιαπωνία, Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Ρωσία, Στρατηγική, Εθνική Ασφάλεια, Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας, ASEAN, CSTO, SCO, NATO.

## 1. Εισαγωγή

Ο γεωπολιτικός όρος *Δύση* –σύμφωνα με την εγκυκλοπαίδεια Britannica– περιλαμβάνει τα κράτη της Βόρειας Αμερικής και της Δυτικής Ευρώπης,<sup>1</sup> ενώ ο αντίστοιχος όρος *Ανατολή* τα κράτη της Ασίας.<sup>2</sup> Οι κυριότερες διαφορές μεταξύ των δύο αυτών γεωπολιτικών περιοχών αφορούν το *σύστημα διακυβέρνησης*, τη *θρησκεία*, την *οικονομία* και τον *πολιτισμό*,<sup>3</sup> ενώ κατά τόπους εντοπίζονται και άλλες επιμέρους διαφορές, κάποιες από τις οποίες ωστόσο έχουν αρχίσει να εξασθενούν λόγω της υφιστάμενης παγκοσμιοποίησης.

Παρ' όλα αυτά, τόσο κατά το παρελθόν όσο και στη σύγχρονη εποχή, οι προαναφερθείσες διαφορές έχουν εκδηλωθεί με τη μορφή έντονης αντιπαράθεσης και ενίοτε ακραίου ανταγωνισμού, τόσο σε *στρατιωτικό επίπεδο* μέσω ενόπλων συγκρούσεων ή την απειλή χρήσης βίας ή/και πυρηνικών, όσο και σε *οικονομικό επίπεδο*, μέσω της επιβολής οικονομικών κυρώσεων<sup>4</sup> και της δημιουργίας υποδομών μεγάλης εμπορικής και οικονομικής αξίας για την προώθηση των συμφερόντων της κάθε πλευράς.<sup>5</sup>

Ο εν λόγω ανταγωνισμός έγινε ιδιαίτερα αισθητός κατά την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, όπου το διεθνές σύστημα ήταν *διπολικό* με κύριους δρώντες τις ΗΠΑ και την (τότε) ΕΣΣΔ. Μετά την κατάρρευση και τον κατακερματισμό της ΕΣΣΔ, το διεθνές σύστημα μετατράπηκε σε *μονοπολικό* με κυρίαρχο δρώντα τις

---

<sup>1</sup> The Britannica Dictionary. «West». No date. <https://www.britannica.com/dictionary/west> (04/12/2023).

<sup>2</sup> The Britannica Dictionary. «East». No date. <https://www.britannica.com/dictionary/east> (04/12/2023).

<sup>3</sup> Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Huntington P. Samuel. *The clash of civilizations and the remaking of world order*, Simon & Schuster, 1996.

<sup>4</sup> Κουκάκης Γεώργιος. «Οι κυρώσεις ως συντελεστές ισχύος ενός κράτους ή οργανισμού». Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων (ΚΕΔΙΣΑ). Ερευνητική Εργασία No.94. 27 Απριλίου 2023. <https://kedisa.gr/wp-content/uploads/2023/04/ergasia-no-94-Koukakis.pdf> (11/12/2023).

<sup>5</sup> Koukakis Georgios. «The 9th Trilateral Summit of Cyprus, Greece and Israel: Türkiye's struggle for power in the Eastern Mediterranean, the Competition between India and China in the Middle East, and the New Era of 'Economic Peace'». "HERMES" Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy, Occasional Paper 1/2023 (November 2023), <https://nebula.wsimg.com/1ce63b686059fb298514120c8978e0f8?AccessKeyId=401F75AAF8C61A96E174&disposition=0&alloworigin=1> (11/12/2023).

ΗΠΑ, διατηρώντας τα χαρακτηριστικά του μέχρι και τις αρχές του 21<sup>ου</sup> αιώνα. Στις μέρες μας τέλος, η άνοδος της Κίνας (πρωτίστως) και της Ινδίας (δευτερευόντως) σε συνδυασμό με την απόσυρση των ΗΠΑ από το Αφγανιστάν το έχουν καταστήσει *πολυπολικό*, αναζωπυρώνοντας και πάλι τον ανταγωνισμό μεταξύ Δύσης και Ανατολής.

Αν και ο ανταγωνισμός αυτός συνήθως γίνεται αντιληπτός μέσα από την αλληλεπίδραση των προαναφερθέντων δρώντων –την εξωτερική δηλαδή πολιτική που ασκούν στο περιφερειακό και διεθνές σύστημα– εν τούτοις είναι δυνατόν να εντοπιστεί και μέσα στα επίσημα έγγραφα υψηλής στρατηγικής αρκετών δρώντων. Ειδικά όσον αφορά τους κρατικούς δρώντες, η στρατηγική εθνικής ασφάλειας αποτελεί το κατεξοχήν έγγραφο υψηλής στρατηγικής από το οποίο πηγάζουν όλες οι επιμέρους εθνικές στρατηγικές των κρατικών φορέων, επηρεάζοντας με τον τρόπο αυτό σε σημαντικό βαθμό την άσκηση της εξωτερικής τους πολιτικής.

## 2. Βασικές Έννοιες - Ορισμοί

Αν και η παγκοσμιοποίηση διέυρνε τα όρια της γεωπολιτικής, αφενός ως προς τους *δρώντες* (με την προσθήκη μη κρατικών) και αφετέρου ως προς τις *μορφές των συγκρούσεων* (με την προσθήκη του υβριδικού πολέμου), εν τούτοις το εννοιολογικό περιεχόμενο των βασικών της ορισμών παρέμεινε αμετάβλητο. Οι βασικότεροι από αυτούς είναι οι ακόλουθοι.

### 2.1 Ισχύς (Power)

Η βασικότερη ίσως έννοια της γεωπολιτικής είναι η *ισχύς*, καθώς σύμφωνα με τον *Cédric Tellene* η γεωπολιτική γεννιέται από τη συνάντηση του χώρου με την ισχύ.<sup>6</sup> Λαμβάνοντας δε υπόψιν το γεγονός ότι δεν υφίσταται ένας μοναδικός ορισμός που να τυγχάνει κοινής αποδοχής, η ισχύς μπορεί να οριστεί ως η δυνατότητα δράσης ενός δρώντα, η οποία ωστόσο επηρεάζεται άμεσα (καταναγκασμός) ή έμμεσα (πειθαναγκασμός ή επιρροή) από άλλους δρώντες, διαχωρίζοντάς την αντίστοιχα σε *σκληρή* (hard power) και *ήπια* (soft power).

---

<sup>6</sup> Gauchon Pascal & Huissoud Jean-Marc. «Γεωπολιτική σε 100 λέξεις». (μετάφραση Άγγελος Φιλιππάτος). 2021, Διόπτρα. σ. 180.

Η (σχετική) ισχύς είναι ανάλογη της πληθώρας των τομέων στους οποίους κυριαρχεί ένα κράτος, άποψη που διατυπώθηκε για πρώτη φορά από τον *Stanley Hoffman*. Επιπλέον, η *Susan Strange* εξέφρασε την άποψη ότι η ισχύς είναι αποτελεσματική μόνο όταν τα επιμέρους στοιχεία της (βιομηχανία, οικονομία, τεχνολογία, ένοπλες δυνάμεις, κλπ.) συνεργούν.<sup>7</sup>

## 2.2 Στρατηγική (Strategy)

Ο όρος *Στρατηγική* που προέρχεται από το επιστημονικό πεδίο της *στρατιωτικής επιστήμης*,<sup>8</sup> αρχικά εξέφραζε τον τρόπο με τον οποίο ένας στρατιωτικός διοικητής χρησιμοποιεί το διατιθέμενο προσωπικό και μέσα για να πετύχει τους τεθέντες αντικειμενικούς σκοπούς και να επιβάλει τη θέλησή του στον αντίπαλο.<sup>9</sup> Με την πάροδο του χρόνου ωστόσο, η έννοια της στρατηγικής «ξέφυγε» από τα στενά όρια των στρατιωτικών επιχειρήσεων –αποκτώντας μια περισσότερη διευρυμένη έννοια– και συνδέθηκε περισσότερο με τη *διοικητική λειτουργία* (management), υποδηλώνοντας:

«[...] τον γενικό σχεδιασμό για την αντιμετώπιση ενός θέματος, για την επίλυση προβλήματος».<sup>10</sup>

Ο δε σχεδιασμός που υλοποιείται από τα ανώτερα κλιμάκια ενός οργανισμού καλείται *Υψηλή Στρατηγική* (Grand Strategy). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού του είδους στρατηγικής σε εθνικό επίπεδο, είναι η *Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας* (National Security Strategy - NSS) των περισσότερων

---

<sup>7</sup> Gauchon Pascal & Huissoud Jean-Marc. Οπ.π.. σσ. 36-39.

<sup>8</sup>Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. Beaufre André (μετάφραση Αντγος ε.α. Μαυρόπουλος Παναγιώτης), *Εισαγωγή στη Στρατηγική*, Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, 2015, <https://geetha.mil.gr/wp-content/uploads/2019/11/Beaufre.pdf> (18/08/2022).

<sup>9</sup> Μερικοί από τους παγκοσμίως γνωστούς «Στρατηγιστές» - όσους δηλαδή ασχολήθηκαν ενδελεχώς με το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο αναπτύσσοντας αντίστοιχες θεωρίες - είναι ο Sun Tzu, ο Karl von Clausewitz, ο Alfred Thayer Mahan, ο Niccolo Machiavelli, ο Helmuth von Moltke, ο Antoine-Henri Jomini, ο Mao Tse-Tung και ο Liddell Hart.

<sup>10</sup> Μπαμπινιώτης Γεώργιος, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Κέντρο Λεξικολογίας, 2002, σ. 1663.

σύγχρονων κρατών, η οποία αποτελεί τη βάση για τη χάραξη των επιμέρους στρατηγικών των υπόλοιπων κρατικών φορέων.

Όσον αφορά το περιεχόμενο της στρατηγικής, αυτή συνήθως περιλαμβάνει μία περιγραφή του *περιβάλλοντος ασφάλειας* –δηλαδή των απειλών (threats), των κινδύνων (risks) και των προκλήσεων (challenges)– καθώς και τον καθορισμό των *στόχων* (ends), την ανάλυση των *τρόπων* (ways) και την κατάδειξη των απαιτούμενων *μέσων* (means) για την υλοποίησή τους.

### 2.3 Γεωπολιτική (Geopolitics)

Η *Γεωπολιτική* –όπως μας πληροφορούν οι Pascal Gauchon και Jean-Marc Huissoud– ορίστηκε το 1905 από τον Rudolf Kjellén ως:

*«Η επιστήμη του κράτους ως γεωγραφικού οργανισμού, όπως εκδηλώνεται στο χώρο».*

Αποτέλεσε δε μία πρώτη απόπειρα μετατροπής της γεωγραφίας σε εργαλείο ανάλυσης των Διεθνών Σχέσεων με πρωταρχικούς δρώντες τα κράτη-έθνη.<sup>11</sup> Με την πάροδο του χρόνου ωστόσο η γεωπολιτική αφομοίωσε στοιχεία και υιοθέτησε μοντέλα από άλλες επιστήμες, αποκτώντας μάλιστα διαφορετική σημασία ανάλογα με το πολιτικό και πολιτιστικό υπόβαθρο εντός του οποίου εκφραζόταν.

### 2.4 Γεωστρατηγική (Geostategy)

Η *Γεωστρατηγική*, σύμφωνα με τον Osmo Tuomi είναι:

*«[...] η στρατιωτική και πολιτική στρατηγική ή πορεία δράσης που υιοθετείται για την επίτευξη των γεωπολιτικών στόχων».*<sup>12</sup>

---

<sup>11</sup> Gauchon Pascal & Huissoud Jean-Marc. «Γεωπολιτική σε 100 λέξεις». (μετάφραση Άγγελος Φιλιππάτος). 2021. Διόπτρα. σσ. 9-10.

<sup>12</sup> Tuomi Osmo. «The New Geopolitics: The World System and Northern Europe seen from a Modern Geopolitical Perspective». Finnish Defence Studies. Helsinki. 1998. σ. 7. <https://core.ac.uk/download/pdf/39979673.pdf> (11/06/2023).

Εξάλλου, η γεωγραφία –κατά τους Geoffrey Sloan και Colin Gray– είναι η μητέρα της στρατηγικής.<sup>13</sup> Η γεωστρατηγική δηλαδή:

«[...] ασχολείται με τον έλεγχο και την πρόσβαση σε γεωγραφικές περιοχές ή εδάφη που επηρεάζουν την ασφάλεια και την ευημερία ενός κράτους».<sup>14</sup>

Σύμφωνα τέλος με τους Louis Peltier και G. Etzel Pearcy, οι έξι (6) βασικοί παράγοντες της γεωστρατηγικής που προκύπτουν από την αλληλεπίδραση της γεωγραφίας με τη στρατηγική είναι:

- α. Η προσβασιμότητα (accessibility),
- β. Η κινητικότητα (mobility),
- γ. Η ορατότητα (visibility),
- δ. Η δυνατότητα επικοινωνίας (communicability),
- ε. Η διαθεσιμότητα (availability), και
- στ. Η ευπάθεια (vulnerability).<sup>15</sup>

## 2.5 Γεωοικονομία (Geoeconomy)

Μία ακόμα βασική έννοια της γεωπολιτικής είναι η *Γεωοικονομία*, η οποία –σύμφωνα με τον Jean-Marc Huissoud– αναλύει τις σχέσεις ανάμεσα στην οικονομική ισχύ, τον χώρο και τον κόσμο.<sup>16</sup> Η γεωοικονομία επινοήθηκε από τον Αμερικανό Edward N. Luttwak, ο οποίος την όρισε ως:

---

<sup>13</sup> Tovy Tal. «The Changing Nature of Geostrategy 1900-2000: The Evolution of a New Paradigm». Air Force Research Institute. Air University Press. Alabama. 2015. σ. xv. [https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/AUPress/Books/B\\_0140\\_TOVY\\_CHANGING\\_NATURE\\_GEOSTRATEGY.pdf](https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/AUPress/Books/B_0140_TOVY_CHANGING_NATURE_GEOSTRATEGY.pdf) (11/06/2023).

<sup>14</sup> National Institute of Open Schooling. «Geo-Strategy». Military Studies. σ. 58. [https://nios.ac.in/media/documents/Military\\_Studies\\_374/Book-1/Chapter-7.pdf](https://nios.ac.in/media/documents/Military_Studies_374/Book-1/Chapter-7.pdf) (11/06/2023).

<sup>15</sup> Tovy Tal. Οπ.π. σσ. 28-29.

<sup>16</sup> Gauchon Pascal & Huissoud Jean-Marc. Οπ.π. σ. 29.

«[...] τη λογική των συγκρούσεων μεταφρασμένη στη γραμματική του εμπορίου».

Πιστεύοντας μάλιστα ότι μία ένοπλη σύγκρουση μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων είναι απίθανη, εξέφρασε την πεποίθηση ότι η έκφραση της ισχύος ενός κράτους στη σύγχρονη εποχή πραγματοποιείται μέσω της οικονομίας και όχι μέσω της διεξαγωγής στρατιωτικών επιχειρήσεων. Η οικονομία δηλαδή χρησιμοποιείται για την επίτευξη πολιτικών σκοπών, όπως στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία ξεκίνησε ως Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) για την κοινή διαχείριση των πρώτων υλών της αμυντικής βιομηχανίας.

### 3. Οι κυριότερες Σχολές

Οι κυριότερες Σχολές που έχουν αναπτυχθεί μέχρι σήμερα όσον αφορά τη γεωπολιτική είναι η Γερμανική, η Αγγλοσαξονική και η Γαλλική, τα βασικά σημεία και οι διαφορές των οποίων αναφέρονται παρακάτω.

#### 3.1 Γερμανική Σχολή

Η Γερμανική Σχολή συνέδεσε τη *Geopolitik* με την εδαφική στρατηγική και την αντιστοιχία μεταξύ εδάφους και εθνικότητας. Πατέρας της θεωρείται ο *Friedrich Ratzel*, ο οποίος δεν διαχώριζε τα κράτη από τις κοινωνίες, συνέδεε την ισχύ με τον πληθυσμό, τους ορυκτούς πόρους και την εδαφική έκταση, και ταύτιζε τον πολιτισμό με το έθνος, ενώ λίγο αργότερα ο *Karl Haushofer* ανέπτυξε δύο νέες έννοιες, το *Ζωτικό Χώρο* και τις *Παν-Ιδέες*, οι οποίες είναι αντιπροσωπευτικές της συγκεκριμένης Σχολής αναδεικνύοντας τον πολιτισμό ως την κυρίαρχη ιδέα της.<sup>17</sup>

#### 3.2 Αγγλοσαξονική Σχολή

Η Αγγλοσαξονική Σχολή των ΗΠΑ και του Ηνωμένου Βασιλείου, συσχέτισε τον όρο *Geopolitics* με την πολιτική διακυβέρνηση και ερμήνευσε την αντιπαράθεση των κρατών ως συνάρτηση της γεωγραφίας, δίνοντας έμφαση στην παγκόσμια στρατηγική των ναυτικών δυνάμεων και τη *θαλάσσια κυριαρχία*. Κύριος

---

<sup>17</sup> Gauchon Pascal & Huissoud Jean-Marc. Οπ.π. σσ. 18-22.



εκφραστής αυτής της αντίληψης ήταν ο Αμερικανός *Alfred Mahan*, ενώ ο Βρετανός *Halford Mackinder* ανέπτυξε τον όρο *Heartland* για να περιγράψει το γεωγραφικό τμήμα της Ευρασίας, παρομοιάζοντας τη Γερμανία και τη Ρωσία με μία παγκόσμια νήσο η οποία πρέπει να ελεγχθεί ώστε να μην αποτελέσει μελλοντική απειλή. Την εν λόγω θεωρία συμπλήρωσε αργότερα ο Αμερικανός *Nicholas Spykman*, με τη θεωρία της *Rimland* οδηγώντας στην ανάπτυξη της στρατηγικής της *ανάσχεσης*.<sup>18</sup>

### 3.3 Γαλλική Σχολή

Στη Γαλλική Σχολή τέλος, η *Géopolitique* απέκτησε την έννοια του *τρόπου δράσης* (πολιτική) σύμφωνα με την κοινωνική διάσταση του εδάφους, δίνοντας έμφαση στον άνθρωπο. Θεμελιωτής της θεωρείται ο *Jacques Ancel*, ο οποίος απέρριπτε τα φυσικά σύνορα υπερασπιζόμενος το έθνος-ιδέα, καθώς πίστευε ότι οι διαφοροποιήσεις των ανθρώπων καθορίζονται από παράγοντες όπως η γλώσσα και η κουλτούρα. Άλλοι εκφραστές της εν λόγω Σχολής ήταν ο *André Chéradame* υπέρμαχος της συμμαχίας της Γαλλίας με τη Ρωσία και τη Μεγάλη Βρετανία, ο *Paul Vidal de La Blanche* ο οποίος εστίασε στην επίδραση της τεχνολογίας και τη μελέτη των περιφερειών, και ο *Yves Lacoste* ο οποίος ανέδειξε τη σημασία του εδάφους ως βασικό χαρακτηριστικό κάθε έθνους-κράτους.<sup>19</sup>

## 4. Περιφερειακοί & Διεθνείς Οργανισμοί

Επειδή δυστυχώς –σε αντίθεση με τους περισσότερους Δυτικούς οργανισμούς– οι διεθνείς και περιφερειακοί οργανισμοί της Ανατολής δεν έχουν δημοσιεύσει κάποιο σχετικό στρατηγικό έγγραφο, τα στοιχεία που καταδεικνύουν τον γεωπολιτικό ανταγωνισμό όσον αφορά τη δεύτερη κατηγορία αντλούνται είτε από τα ιδρυτικά έγγραφά τους είτε εξάγονται έμμεσα από άλλα κείμενα. Στο εν λόγω μέρος της ερευνητικής εργασίας θα εξεταστούν δύο (2) *Δυτικοί* και τρεις (3) *Ανατολικοί* οργανισμοί.

---

<sup>18</sup> Gauchon Pascal & Huissoud Jean-Marc. Οπ.π.. σσ. 22-25.

<sup>19</sup> Gauchon Pascal & Huissoud Jean-Marc. Οπ.π.. σσ. 26-29.



#### 4.1 Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO)

Το θεμελιώδες στρατηγικό έγγραφο της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας είναι το *Στρατηγικό Δόγμα* (Strategic Concept). Σε αυτό το προσδιορίζονται ο σκοπός και η φύση του Οργανισμού, τα καθήκοντα των κρατών-μελών (κ-μ), το περιβάλλον ασφάλειας (απειλές, κίνδυνοι, προκλήσεις και ευκαιρίες), και παρέχονται οι γενικές κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά τα θέματα ασφάλειας.<sup>20</sup> Η τελευταία αναθεώρηση του εν λόγω στρατηγικού εγγράφου πραγματοποιήθηκε κατά τη Σύνοδο Κορυφής που έκαβε χώρα στη Μαδρίτη στις 29-30 Ιουνίου 2022.<sup>21</sup> Σε αυτή τα κ-μ του Οργανισμού υιοθέτησαν ομόφωνα το *Στρατηγικό Δόγμα του NATO για το 2022* (NATO 2022 Strategic Concept).<sup>22</sup>

Όσον αφορά το στρατηγικό περιβάλλον, το έγγραφο αναφέρει ότι η ευρωατλαντική περιοχή δεν βρίσκεται σε ειρήνη λόγω του γεγονότος ότι αυταρχικοί δρώντες αμφισβητούν τα συμφέροντα, τις αξίες και τον δημοκρατικό τρόπο ζωής των κρατών αυτής, χαρακτηρίζοντας τη *Ρωσική Ομοσπονδία* και τη *Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας* (ΛΔΚ), ως μερικές από τις κύριες απειλές και προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Συμμαχία.<sup>23</sup> Επισημαίνει όμως και την ανάγκη ενίσχυσης της συνεργασίας μεταξύ του NATO και άλλων κρατών της Ανατολής όπως η *Ιαπωνία*, η *Αυστραλία*, η *Νότια Κορέα* και η *Νέα Ζηλανδία*, για την προάσπιση της παγκόσμιας ειρήνης και σταθερότητας.<sup>24</sup>

---

<sup>20</sup> "Strategic Concepts", NATO, 18 July 2022, [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics\\_56626.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm) (11/12/2023).

<sup>21</sup> "2022 NATO Summit", NATO, 01 July 2022, [https://www.nato.int/cps/en/natohq/news\\_196144.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_196144.htm) (11/12/2023).

<sup>22</sup> "NATO 2022 Strategic Concept", NATO, <https://www.nato.int/strategic-concept/> (11/12/2023).

<sup>23</sup> Ως άλλες απειλές το Στρατηγικό Δόγμα του NATO για το 2022 αναφέρει την τρομοκρατία, τις αναδυόμενες και ανατρεπτικές τεχνολογίες [Emerging and Disruptive Technologies (EDT)], τις κυβερνοεπιθέσεις, τη διάβρωση της αρχιτεκτονικής ελέγχου των εξοπλισμών, του αφοπλισμού και της μη διάδοσης και την κλιματική αλλαγή

<sup>24</sup> Koukakis Georgios. «The Evolution of NATO's Strategic Concept». NRDC-Herald. Issue 19 (July-December 2022), σσ. 34-40. <https://nrdc.gr/wp-content/uploads/2023/02/NRDC-GR-Herald-Magazine-Issue-19-LQ.pdf> (11/12/2023)

## 4.2 Ευρωπαϊκή Ένωση

Το αντίστοιχο στρατηγικό έγγραφο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η *Στρατηγική Πυξίδα* (Strategic Compass),<sup>25</sup> η οποία δημοσιεύτηκε στις 21 Μαρτίου 2022 και αποτελεί την τρίτη κατά σειρά στρατηγική ασφάλειας της ΕΕ.<sup>26</sup> Σε αυτήν περιγράφεται το περιβάλλον ασφάλειας, καθώς και οι τέσσερις πυλώνες της στρατηγικής της ΕΕ (Δρω, Ασφαλίζω, Επενδύω, και Συνεταιρίζομαι).

Όσον αφορά το περιβάλλον ασφάλειας, το εν λόγω έγγραφο καταδεικνύει ως πρώτη απειλή τη *Ρωσία*, αναφέροντας ότι παραβιάζει το Διεθνές Δίκαιο και τις αρχές του ΚΧ του ΟΗΕ υπονομεύοντας όχι μόνο την Ευρωπαϊκή αλλά και την παγκόσμια ασφάλεια και σταθερότητα.<sup>27</sup> Η αμέσως επόμενη απειλή που καταδεικνύεται είναι η *Κίνα* η οποία χαρακτηρίζεται ως εταίρος της ΕΕ αλλά συνάμα οικονομικός ανταγωνιστής και συστημικός της αντίπαλος.<sup>28</sup>

Επιπλέον αναφέρει ότι αν και τα δύο μέρη *μπορούν να ενεργήσουν από κοινού για την αντιμετώπιση ζητημάτων παγκόσμιου ενδιαφέροντος* όπως η κλιματική αλλαγή, σε άλλους τομείς –όπως η οικονομία– ακολουθεί ανταγωνιστική πολιτική, εμπλέκεται ενεργά σε περιφερειακές εντάσεις, αυξάνει την παρουσία της

---

<sup>25</sup> European Council. «A Strategic Compass for a stronger EU security and defence in the next decade». Press Release, 21 March 2022. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defence-in-the-next-decade/> (11/12/2023).

<sup>26</sup> Η πρώτη στρατηγική ασφάλειας της ΕΕ δημοσιεύτηκε το 2003 έχοντας ως τίτλο «Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας: Μια ασφαλής Ευρώπη σ' έναν καλύτερο κόσμο» και η δεύτερη το 2016 με τίτλο «*Κοινό όραμα, κοινές δράσεις: Μία ισχυρότερη Ευρώπη. Μια Παγκόσμια Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Εξωτερική Πολιτική και την Πολιτική Ασφάλειας*».

<sup>27</sup> Ως χαρακτηριστικές περιπτώσεις αναφέρονται τα γεγονότα που έλαβαν χώρα στη Γεωργία το 2008 και την Κριμαία το 2014, ο έλεγχος της Λευκορωσίας, η παρουσία στρατευμάτων στη Μολδαβία και η διεξαγωγή εκστρατειών παραπληροφόρησης και η χρήση μισθοφόρων σε μη-ευρωπαϊκές χώρες όπως η Λιβύη, η Συρία, η Κεντρική Αφρικανική Δημοκρατία και το Μάλι.

<sup>28</sup> Κουκάκης Γεώργιος, «Προς τα που δείχνει η Στρατηγική Πυξίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων (ΚΕΔΙΣΑ), Ερευνητική Εργασία Νο. 78, 01 Απριλίου 2022. <https://kedisa.gr/pros-ta-pou-deichnei-i-stratigiki-pyksida-tis-evropaikis-enosis/> (11/12/2023).

στη θάλασσα και το διάστημα, και αναπτύσσει συνεχώς τις στρατιωτικές της δυνατότητες, γεγονός που ενδέχεται να επηρεάσει την παγκόσμια ασφάλεια.<sup>29</sup>

### 4.3 Οργανισμός Συνθήκης Συλλογικής Ασφάλειας

Αν και ο Οργανισμός Συνθήκης Συλλογικής Ασφάλειας<sup>30</sup> (Collective Security Treaty Organization - CSTO) δεν έχει δημοσιεύσει κάποιο στρατηγικό έγγραφο παρόμοιο με το Στρατηγικό Δόγμα του ΝΑΤΟ, η φύση και οι στόχοι του εν λόγω Οργανισμού καταδεικνύουν από μόνοι τους τον γεωπολιτικό ανταγωνισμό μεταξύ Δύσης και Ανατολής. Οι δε ομοιότητες που παρουσιάζει ο Οργανισμός με το ΝΑΤΟ είναι αρκετές, γεγονός που έχει οδηγήσει στον χαρακτηρισμό του ως το *Ρωσικό ΝΑΤΟ*.

Για παράδειγμα, το άρθρο 3 του Καταστατικού Χάρτη (ΚΧ) του CSTO παρουσιάζει ομοιότητα με το άρθρο 5 (Συλλογική Άμυνα) της Συνθήκης της Ουάσινγκτον (Συνθήκη του Βόρειου Ατλαντικού) το οποίο αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του ΝΑΤΟ,<sup>31</sup> καθώς αναφέρει ότι:

*«Οι στόχοι του Οργανισμού είναι η ενίσχυση της ειρήνης, της διεθνούς και περιφερειακής ασφάλειας και σταθερότητας, η προστασία της ανεξαρτησίας σε συλλογική βάση, η εδαφική ακεραιότητα και η κυριαρχία των κρατών μελών, για την επίτευξη των οποίων τα κράτη μέλη προτιμούν τα πολιτικά μέσα».*<sup>32</sup>

---

<sup>29</sup> Κουκάκης Γεώργιος. «Στρατηγική Πυξίδα: Η νέα στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ασφάλεια και την άμυνα». στο Η Ελλάδα, η Ευρώπη και ο Κόσμος, Τεύχος 18 (Α' Εξάμηνο 2023), σσ.55-65.

<sup>30</sup> Τα κράτη-μέλη του Οργανισμού Συνθήκης Συλλογικής Ασφάλειας περιλαμβάνουν την Αρμενία, τη Λευκορωσία, το Καζακστάν, το Κιργιστάν, τη Ρωσία, και το Τατζικιστάν. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Collective Security Treaty Organization. «From the Treaty to the Organization». No date. <https://en.odkb-csto.org/25years/> (11/12/2023).

<sup>31</sup> North Atlantic Treaty Organization. «The North Atlantic Treaty». 04 April 1949. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/official\\_texts\\_17120.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm) (11/12/2023).

<sup>32</sup> Collective Security Treaty Organization. «CHARTER OF THE COLLECTIVE SECURITY TREATY ORGANIZATION, dated October 07, 2002». No date. <https://en.odkb->

Επιπλέον, στην επίσημη ιστοσελίδα του εν λόγω Οργανισμού και συγκεκριμένα στην κατηγορία «Διεθνή Διάδραση», δεν αναφέρεται πουθενά στη συνεργασία με το ΝΑΤΟ ή την ΕΕ, σε αντίθεση με άλλους οργανισμούς όπως ο ΟΗΕ, ο ΟΑΣΕ, ο Ερυθρός Σταυρός, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ), κ.ά.<sup>33</sup>

#### **4.4 Οργανισμός Εθνών Νοτιοανατολικής Ασίας**

Ένας ακόμα Οργανισμός που καταδεικνύει τον γεωπολιτικό ανταγωνισμό Δύσης-Ανατολής είναι και ο *Οργανισμός Εθνών Νοτιοανατολικής Ασίας* (Association of South East Asian Nations - ASEAN),<sup>34</sup> ο οποίος αφορά στη συνεργασία των κρατών-μελών του σε πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο. Επιπλέον όπως και ο CSTO δεν αναφέρεται πουθενά στη συνεργασία με το ΝΑΤΟ ή την ΕΕ.<sup>35</sup>

#### **4.5 Οργανισμός Συνεργασίας της Σαγκάης**

Ο *Οργανισμός Συνεργασίας της Σαγκάης* (Shanghai Cooperation Organization - SCO) έχει ως κράτη-μέλη το Καζακστάν, την Κίνα, το Κιργιστάν, τη Ρωσία, το Τατζικιστάν, και το Ουζμπεκιστάν.<sup>36</sup> Οι δε στόχοι του περιλαμβάνουν την ανάπτυξη καλών σχέσεων μεταξύ των κ-μ του και την εδραίωση της ειρήνης, ασφάλειας και σταθερότητας στην ευρύτερη περιοχή, καθώς και την προώθηση μίας νέας πολιτικής και οικονομικής τάξης. Επιπλέον, όπως και ο CSTO και ο ASEAN δεν αναφέρεται πουθενά στη συνεργασία με το ΝΑΤΟ ή την ΕΕ.

---

[csto.org/documents/documents/ustav\\_organizatsii\\_dogovora\\_o\\_kollektivnoy\\_bezopasnosti/#load-ed](https://csto.org/documents/documents/ustav_organizatsii_dogovora_o_kollektivnoy_bezopasnosti/#load-ed) (11/12/2023).

<sup>33</sup> Collective Security Treaty Organization. «International interaction». No date. [https://en.odkb-csto.org/international\\_org/](https://en.odkb-csto.org/international_org/) (11/12/2023).

<sup>34</sup> Για περισσότερες πληροφορίες όσον αφορά τον ASEAN, βλ. Association of South East Asian Nations. «About ASEAN». No date. <https://asean.org/about-asean> (11/12/2023).

<sup>35</sup> Association of South East Asian Nations. «Our Communities». No date. <https://asean.org/our-communities> (11/12/2023).

<sup>36</sup> The Shanghai Cooperation Organization. «General information». 09 January 2017. <https://eng.sectsco.org/20170109/192193.html> (11/12/2023).

## 5. Κρατικοί Δρώντες

Όπως ειπώθηκε και στην εισαγωγή, τα στρατηγικά έγγραφα των κρατών που θα εξεταστούν είναι ως επί τω πλείστον οι αντίστοιχες στρατηγικές εθνικής ασφάλειας τεσσάρων Δυτικών κρατών και τριών Ανατολικών κρατών, ώστε να καταστεί δυνατή η διαμόρφωση μίας όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένης άποψης του τρόπου με τον οποίο αντιλαμβάνονται τον εν λόγω ανταγωνισμό.

### 5.1 Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Το κατεξοχήν έγγραφο υψηλής στρατηγικής των ΗΠΑ είναι η *Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας* (National Security Strategy - NSS),<sup>37</sup> η οποία εκπονείται από το Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας (National Security Council - NSC). Η πιο πρόσφατη στρατηγική και δέκατη όγδοη κατά σειρά για τις ΗΠΑ δημοσιεύτηκε στις 12 Οκτωβρίου 2022 επί Προεδρίας του Joe Biden,<sup>38</sup> και περιελάμβανε πέντε μέρη,<sup>39</sup>

Στο πρώτο μέρος αναφέρει ότι καθορίζει μεταξύ άλλων ως μία από τις στρατηγικές προκλήσεις την *αντιμετώπιση του ανταγωνισμού μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων της εποχής*,<sup>40</sup> ότι οι ΗΠΑ παραμένουν κυρίαρχη δύναμη σε παγκόσμιο επίπεδο, και ότι η φύση του σύγχρονου ανταγωνισμού αφορά στην υπεράσπιση της δημοκρατίας έναντι της αναθεωρητικής εξωτερικής πολιτικής των αυταρχικών κυβερνήσεων αναφέροντας ως χαρακτηριστικά παραδείγματα την *Κίνα* και τη *Ρωσία*, τονίζοντας πως ο βέλτιστος τρόπος αντιμετώπισης όλων των προκλήσεων

---

<sup>37</sup> Koukakis, Georgios. 2022. "The National Security Strategy of the USA: Background, Recent Developments and Future Considerations Regarding the International Security Environment". HAPSc Policy Briefs Series 3 (2):122-32. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.33792>. (11/12/2023).

<sup>38</sup> The White House. «National Security Strategy». 12 October 2022. <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf> (11/12/2023).

<sup>39</sup> Το Μέρος I είχε τίτλο «Ο Ανταγωνισμός για Όσα Έπονται» (The Competition for What Comes Next), το Μέρος II «Επενδύοντας στη Δύναμή μας» (Investing in our Strength), το Μέρος III «Οι Παγκόσμιες Προτεραιότητές μας» (Our Global Priorities), το Μέρος IV «Η Στρατηγική μας ανά Περιφέρεια» (Our Strategy by Region) και το Μέρος V «Συμπέρασμα» (Conclusion).

<sup>40</sup> Οι υπόλοιπες στρατηγικές προκλήσεις αφορούν στην αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, της επισιτιστικής κρίσης και των λοιπών παγκόσμιων κοινών απειλών.

είναι η συνεργασία και πως επιδίωξη των ΗΠΑ είναι μία ελεύθερη, προσβάσιμη, ευήμερη και ασφαλής διεθνή τάξη.

Στο δε τρίτο μέρος καθορίζει ως παγκόσμιες προτεραιότητες των ΗΠΑ τον «παραγκωνισμό» (out-competing) της Κίνας και τον περιορισμό (constraining) της Ρωσίας, αλλά και τη συνεργασία με άλλους δρώντες για την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων,<sup>41</sup> θέτοντας συγκεκριμένες παραμέτρους –όπως η τεχνολογία, το εμπόριο, η οικονομία, η κυβερνοασφάλεια, η προστασία των ομήρων και των κρατουμένων, και η καταπολέμηση της διαφθοράς– για την αποτελεσματική τους αντιμετώπιση.

Τέλος, στο τέταρτο μέρος του εν λόγω εγγράφου καθορίζονται οι στρατηγικοί στόχοι των ΗΠΑ ανά γεωγραφική περιοχή (region), αναφέροντας την επιδίωξη να καταστήσουν τον *Ινδο-Ειρηνικό* προσβάσιμο, διασυνδεδεμένο, ευήμερο, ασφαλή και ανθεκτικό σε συνεργασία με τα κράτη της περιοχής, και να αποκλιμακώσουν και ενσωματώσουν τη *Μέση Ανατολή* μέσω πιο ρεαλιστικών στόχων,

## 5.2 Γαλλία

Το αντίστοιχο επίσημο έγγραφο υψηλής στρατηγικής της Γαλλίας είναι η *Εθνική Στρατηγική Ανασκόπηση* (National Strategic Review - NSR),<sup>42</sup> η οποία εκπονείται από το *Συμβούλιο Άμυνας και Εθνικής Ασφάλειας* (Defence and National Security Council - DNSC), με την πιο πρόσφατη από αυτές να έχει δημοσιευτεί στις 9 Νοεμβρίου 2022.<sup>43</sup> Το εν λόγω έγγραφο αποτελείται από τρεις ενότητες οι οποίες περιγράφουν το στρατηγικό περιβάλλον, τις προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η Γαλλία, και τους δέκα τεθέντες στρατηγικούς στόχους.

---

<sup>41</sup> Οι κοινές προκλήσεις περιλαμβάνουν την κλιματική κρίση και την ενεργειακή ασφάλεια, τις πανδημίες και τις λοιπές βιολογικές απειλές, την επισιτιστική κρίση, τον έλεγχο των εξοπλισμών και τη μη διασπορά των ΠΒΧ οπλικών συστημάτων, την τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα.

<sup>42</sup> Κουκάκης Γεώργιος. «Η νέα Εθνική Στρατηγική Αναθεώρηση της Γαλλίας: Οι προκλήσεις ασφάλειας, οι στρατηγικοί στόχοι, και η εκτιμώμενη αντίδραση των περιφερειακών και διεθνών δρώντων». Foreign Affairs The Hellenic Edition. 12 Οκτωβρίου 2022. <https://www.foreignaffairs.gr/articles/73942/georgios-koykakis/i-nea-ethniki-stratigiki-anatheorisi-tis-gallias> (11/12/2023).

<sup>43</sup> Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale. «Revue nationale stratégique 2022». 28 Novembre 2022. <https://www.sgdsn.gouv.fr/publications/revue-nationale-strategique-2022> (11/12/2023).

Στην πρώτη ενότητα προσδιορίζονται δύο κύρια πεδία ανταγωνισμού, με πρώτο αυτό της *Ρωσίας* το οποίο εκδηλώνεται μέσω των αναθεωρητικών επιδιώξεών της –οι οποίες όχι μόνο εκφράζονται πλέον με άμεσο τρόπο αλλά έχουν διευρυνθεί και σε άλλες περιοχές όπως η Αφρική– και ως δεύτερο αυτό της *Κίνας*, της οποίας κύριος στόχος εκτιμάται ότι αποτελεί η ανάληψη ηγετικού ρόλου στη διεθνή σκηνή στη θέση των ΗΠΑ, τόσο μέσω του εκσυγχρονισμού των Ενόπλων Δυνάμεών της όσο και μέσα από πολυμερείς συνεργασίες και ιδιαίτερος με τη συνεργασία με τη Ρωσία εναντίον της Δύσης.

Επιπλέον επισημαίνεται η προσπάθεια διεύρυνσης της *σφαίρας επιρροής* των δύο αυτών κρατών –εκμεταλλεζόμενες τα κενά του διεθνούς δικαίου και την τεχνολογική τους υπεροχή– με σκοπό την υπονόμηση του δυτικού πολιτικού συστήματος και των αρχών που αντιπροσωπεύει, εκφράζεται η ανησυχία όσον αφορά τη χρήση πυρηνικών και την κατάρρευση της αρχιτεκτονικής ελέγχου εξοπλισμών, την αυξανόμενη ένταση στα θέατρα επιχειρήσεων με τη χρήση υβριδικών στρατηγικών, την ενδεχόμενη αποσταθεροποίηση περιοχών,<sup>44</sup> την επάνοδο της τρομοκρατίας, αλλά και την επιδείνωση κρίσεων όπως η ενεργειακή, η επισιτιστική, η μεταναστευτική, κ.ά.

Τέλος, στην τρίτη ενότητα του εν λόγω στρατηγικού εγγράφου καθορίζεται ως δέκατος στόχος η *Ελευθερία δράσης και η ικανότητα διεξαγωγής στρατιωτικών επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων υψηλής έντασης, αυτόνομα ή στο πλαίσιο συνασπισμού, σε όλους τους τομείς*, η οποία βασίζεται στην αυτόνομη ικανότητα λήψης απόφασης και έκδοσης διαταγών, την παροχή βοήθειας στους τομείς της διοίκησης και υποστήριξης σε εταίρους στην Αφρική, τη Μέση Ανατολή και τον Ινδικό ωκεανό, τη μακροπρόθεσμη δράση, την κατάληψη κοινών πεδίων δράσης –όπως ο κυβερνοχώρος, το διάστημα και ο βυθός– και την αντιμετώπιση των *ανεξέλεγκτων ανταγωνιστών*.

### **5.3 Ηνωμένο Βασίλειο**

Όσον αφορά το Ηνωμένο Βασίλειο, το στρατηγικό έγγραφο που πραγματεύεται όλα τα ζητήματα ασφάλειας είναι η *Αναθεωρημένη Ολιστική*

---

<sup>44</sup> Όπως η Μέση Ανατολή, η Αφρική και τα Δυτικά Βαλκάνια.



*Ανασκόπηση* (Integrated Review Refresh), η οποία δημοσιεύτηκε στις 13 Μαρτίου του 2023.<sup>45</sup> Το εν λόγω έγγραφο εκπονείται από το Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας του Ηνωμένου Βασιλείου, αποτελεί την επίσημη Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας και Διεθνούς Πολιτικής, και χωρίζεται σε τρία μέρη.<sup>46</sup>

Στον Πρόλογο της Αναθεωρημένης Ολιστικής Ανασκόπησης επισημαίνεται ότι η *Ρωσία* αποτελεί την πιο άμεση απειλή για το ΗΒ γεγονός που επιτάσσει την προσαρμογή των ενόπλων δυνάμεων στη νέα μορφή αγώνα (ειδικά στη ξηρά), και ότι η *Κίνα* εμβαθύνει τη συνεργασία της με τη Ρωσία και το Ιράν επιδιώκοντας τη διαμόρφωση μιας νέας διεθνούς τάξης. Επιπρόσθετα τονίζεται ότι ο συστημικός ανταγωνισμός μεταξύ των διεθνών δρώντων διεξάγεται πλέον σε *νέα πεδία* όπως η τεχνολογία, η επιστήμη, η οικονομία, το εμπόριο και η ενέργεια, ότι η κλιματική αλλαγή και η απώλεια βιοποικιλότητας λειτουργούν ως καταλύτες στην εξέλιξη άλλων προκλήσεων, καθώς και ότι η παγκόσμια αστάθεια που παρατηρείται στο εξωτερικό μεταλαμπαδεύεται και στο εσωτερικό του ΗΒ.

Ταυτόχρονα θα επιδιωχθεί η καλύτερη συνεργασία και η καλή διαχείριση του ανταγωνισμού, διατηρώντας την ικανότητα αντιμετώπισης του ανταγωνισμού και αντιπαράθεσης στο διεθνές περιβάλλον, θα ενισχυθούν οι σχέσεις του Ηνωμένου Βασιλείου στον *Ινδο-Ειρηνικό*, και θα συνεχιστεί η εμβάθυνση των σχέσεων του με μία ευρεία γκάμα δρώντων, τόσο στον *Ινδο-Ειρηνικό* όσο και τον *Κόλπο*, πέρα από παραδοσιακούς συμμάχους και εταίρους.

Στο τρίτο μέρος και συγκεκριμένα στον πρώτο στρατηγικό πυλώνα<sup>47</sup> καθορίζεται ότι το ΗΒ θα επιδιώξει την προώθηση του οράματος για ένα «ελεύθερο και προσβάσιμο» *Ινδο-Ειρηνικό*, την υποστήριξη των κρατών-μελών

---

<sup>45</sup> HM Government. «Integrated Review Refresh 2023: Responding to a more contested and volatile world». 13 March 2023. <https://www.gov.uk/government/publications/integrated-review-refresh-2023-responding-to-a-more-contested-and-volatile-world> (11/12/2023).

<sup>46</sup> Αυτά είναι ο Πρόλογος, η Περίληψη και το Ανανεωμένο Στρατηγικό Πλαίσιο. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Κουκάκης Γεώργιος. «Η στρατηγική εθνικής ασφάλειας και διεθνούς πολιτικής του Λονδίνου: Πώς βλέπει το Ηνωμένο Βασίλειο τις μεταβολές στο διεθνές περιβάλλον». Foreign Affairs The Hellenic Edition. 15 Μαΐου 2022. <https://www.foreignaffairs.gr/articles/74157/georgios-koykakis/i-stratigiki-ethnikis-asfaleias-kai-diethnoys-politikis-toy-lond?page=show> (11/12/2023).

<sup>47</sup> Διαμόρφωση του διεθνούς περιβάλλοντος.



της ASEAN και την ενδυνάμωση των σχέσεων με την Αυστραλία, την *Ινδία*, την *Ιαπωνία*, την (Νότια) *Κορέα*, τη *Σιγκαπούρη*, την *Ινδονησία* και τη *Μαλαισία*.

Τέλος, στον δεύτερο στρατηγικό πυλώνα<sup>48</sup> καθορίζεται ως επείγουσα προτεραιότητα η υποστήριξη του αγώνα της Ουκρανίας ενάντια στη *Ρωσία*, της οποίας τις σχετικές ικανότητες θα προσπαθήσει να περιορίσει εφαρμόζοντας συγκεκριμένη στρατηγική. Παρόμοια στρατηγική σχεδιάζει να εφαρμόσει και ως προς την *Κίνα*, το *Ιράν*, την *Ταϊβάν* και την *Κορέα*, έχοντας ως βασική προϋπόθεση όσον αφορά τη διαχείριση του στρατηγικού ανταγωνισμού τη θεσμοθέτηση τακτικών συναντήσεων για την ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας και την *επίτευξη στρατηγικού διαλόγου* με άλλους διεθνείς δρώντες, κυρίως ως προς τον έλεγχο των εξοπλισμών.

#### 5.4 Γερμανία

Αν και το εξεταζόμενο επίσημο έγγραφο υψηλής στρατηγικής της Γερμανίας είναι η *Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας* η οποία δημοσιεύτηκε στις 14 Ιουνίου 2023,<sup>49</sup> αξίζει να τονιστεί ότι αποτελεί ιστορικό έγγραφο καθώς είναι η πρώτη στρατηγική εθνικής ασφάλειας της Γερμανίας χωρίς μάλιστα να έχει ιδρυθεί *Συμβούλιο Εθνικής Ασφάλειας*. Το εν λόγω έγγραφο αποτελείται από τέσσερα μέρη τα οποία περιγράφουν το περιβάλλον ασφάλειας και τους στρατηγικούς στόχους της Γερμανίας.<sup>50</sup>

Όσον αφορά το περιβάλλον ασφάλειας, αναφέρεται ότι η *Ρωσία* αποτελεί προς το παρόν την πιο σημαντική απειλή για την ειρήνη και την ασφάλεια στην ευρωατλαντική περιοχή, ενώ όσον αφορά τη *Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας*

---

<sup>48</sup> Αποτροπή, άμυνα και ανταγωνισμός σε όλα τα πεδία.

<sup>49</sup> Federal Foreign Office. «National Security Strategy adopted by the German Federal Cabinet». 14 June 2023. <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/themen/-/2601730> (11/12/2023).

<sup>50</sup> Τον Πρόλογο του Καγκελάρου και της Ομοσπονδιακής Υπουργού Εξωτερικών, τη Συνοπτική Περίληψη, την ανάλυση του Περιβάλλοντος Ασφάλειας, την ανάλυση των Στόχων, και τον Επίλογο. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Κουκάκης Γεώργιος. «Η πρώτη 'ιστορική' Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας της Γερμανίας: Πώς βλέπει το Βερολίνο τον εαυτό του στον 21ο αιώνα και τι σημαίνει αυτό για τον κόσμο και την Ελλάδα». Foreign Affairs The Hellenic Edition. 18 Ιουνίου 2022. <https://www.foreignaffairs.gr/articles/74201/georgios-koykakis/i-proti-%C2%ABistoriki%C2%BB-stratigiki-ethnikis-asfaleias-tis-germanias> (11/12/2023).

χαρακτηρίζεται ταυτόχρονα ως εταίρος, ανταγωνιστής, και συστημικός αντίπαλος που προσπαθεί με διάφορους τρόπους να αναδιαμορφώσει την υπάρχουσα διεθνή τάξη που βασίζεται σε κανόνες, διεκδικεί με όλο και μεγαλύτερη σθεναρότητα μία κυρίαρχη θέση σε περιφερειακό επίπεδο, και ενεργεί επανειλημμένως ενάντια στα συμφέροντα και τις αξίες της Γερμανίας.

Το εν λόγω έγγραφο αναφέρει επίσης ότι η εποχή μας –όντας αυξανόμενα πολυπολική– χαρακτηρίζεται από πληθώρα πολέμων, κρίσεων, και συγκρούσεων, καθώς και ότι η περιοχή του *Ινδο-Ειρηνικού* θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική τόσο για την Γερμανία όσο και για την Ευρώπη. Εξίσου σημαντικό ρόλο ωστόσο όσον αφορά την άσκηση της πολιτικής διαδραματίζει και η καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του εξτρεμισμού, η παρεμπόδιση της διασποράς των Όπλων Μαζικής Καταστροφής (ΟΜΚ), και η διασφάλιση του υπάρχοντος οικονομικού συστήματος.

## 5.5 Ρωσία

Το στρατηγικό έγγραφο της Ρωσίας που θα εξεταστεί είναι το πρόσφατο *Δόγμα Εξωτερικής Πολιτικής* το οποίο δημοσιεύτηκε στις 31 Μαρτίου 2023,<sup>51</sup> το οποίο αποτελείται από έξι μέρη,<sup>52</sup> και καθορίζει τις προτεραιότητες, τους στόχους, και τους αντικειμενικούς σκοπούς όλων των φορέων που εμπλέκονται στην άσκηση της εξωτερικής πολιτικής της Ρωσίας.<sup>53</sup>

Το δεύτερο μέρος του εν λόγω εγγράφου τονίζει τη μετάβαση σε μια πιο ισότιμη πολυπολική διεθνή τάξη η οποία χαρακτηρίζεται από την άνοδο μη Δυτικών χωρών και περιφερειακών δρώντων, την ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας, τον εθνικισμό, και την ποικιλομορφία. Ως αποτέλεσμα, τα κράτη που

---

<sup>51</sup> The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. «The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation». 31 March 2023. [https://mid.ru/en/foreign\\_policy/fundamental\\_documents/1860586/](https://mid.ru/en/foreign_policy/fundamental_documents/1860586/) (10/12/2023)

<sup>52</sup> Γενικές διατάξεις, Τάσεις και προοπτικές, Εθνικά συμφέροντα, Προτεραιότητες, Περιφερειακές κατευθύνσεις, Διαμόρφωση και εφαρμογή.

<sup>53</sup> Κουκάκης Γεώργιος. «Πώς βλέπει η Μόσχα τον κόσμο: Το νέο δόγμα της εξωτερικής πολιτικής της Ρωσίας». Foreign Affairs The Hellenic Edition. 10 Απριλίου 2022. <https://www.foreignaffairs.gr/articles/74100/georgios-koykakis-pos-blepei-i-mosxa-ton-kosmo> (11/12/2023).

βλέπουν ότι η σφαίρα επιρροής τους μειώνεται καταφεύγουν σε μέτρα όπως η επιβολή κυρώσεων, η υποκίνηση αναταραχών και συγκρούσεων και άλλες παράνομες ενέργειες, προκειμένου να εξαλείψουν τον ανταγωνισμό.

Όσον αφορά τον ΟΗΕ, χαρακτηρίζεται ως υποχείριο μιας μικρής ομάδας κρατών, οι οποία προσπαθεί να αντικαταστήσει το διεθνές νομικό σύστημα με μια διεθνή τάξη βασισμένη σε κανόνες που την εξυπηρετούν. Επιπλέον, η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας έχει οδηγήσει –λόγω της υιοθέτησης εσφαλμένων (δυτικών) πολιτικών– σε μια πληθώρα προβλημάτων και την αναζήτηση καινούριων μεθόδων, όπως η υιοθέτηση νέων αποθεματικών νομισμάτων. Επιπλέον, η αυξανόμενη χρήση της σκληρής ισχύος σε νέα πεδία, όπως αυτό του διαστήματος και της πληροφορίας αποτελεί μία αυξανόμενη τάση.

Ως αποτέλεσμα των προαναφερθέντων τάσεων τα παραγκωνισμένα μη-συστημικά κράτη συσπειρώθηκαν σχηματίζοντας πολυμερείς συνεργασίες κυρίως οικονομικού χαρακτήρα. Όσον αφορά δε την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, παρουσιάζεται ως μια ενέργεια με στόχο την προάσπιση των ζωτικών συμφερόντων της Ρωσικής Ομοσπονδίας, η οποία ωστόσο χρησιμοποιήθηκε από τις ΗΠΑ ως άλλοθι για την εφαρμογή της μακροχρόνιας αντι-Ρωσικής τους πολιτικής.

Το Δόγμα Εξωτερικής Πολιτικής της Ρωσίας αναφέρει μάλιστα, ότι *η Ρωσία δεν θεωρεί τον εαυτό της εχθρό της Δύσης*, αλλά επιθυμεί την συνεργασία σε ισότιμη και ρεαλιστική βάση. Παρ' όλα αυτά, θα υπερασπιστεί τα δικαιώματά της με κάθε μέσο, δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη της αμοιβαίας συνεργασίας με άλλα κράτη για την προάσπιση της ασφάλειας και τη διασφάλιση της ειρηνικής ανάπτυξης.

Επιπλέον, η προγενέστερη *Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας* της Ρωσίας που δημοσιεύτηκε το 2021,<sup>54</sup> χαρακτηρίζει τις ΗΠΑ και ορισμένα άλλα κράτη-μέλη του ΝΑΤΟ ως μη φιλικά κράτη, θέτοντας σε τελευταία προτεραιότητα τις σχέσεις

---

<sup>54</sup> Συμβούλιο Ασφαλείας της Ρωσικής Ομοσπονδίας, «Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας της Ρωσικής Ομοσπονδίας» (στα Ρωσικά), 2 July 2021. [http://scrf.gov.ru/security/docs/document133/\(08/12/2023\)](http://scrf.gov.ru/security/docs/document133/(08/12/2023)).

της Ρωσίας με τη Δύση. Αντιθέτως η Κίνα, η Ινδία και ο Οργανισμός Συνεργασίας της Σαγκάης αναφέρονται ως στρατηγικοί εταίροι.<sup>55</sup>

## 5.6 Κίνα

Επειδή το πολιτικό σύστημα της Κίνας είναι ιδιαίτερα φειδωλό όσον αφορά τη δημοσίευση θεμελιωδών κειμένων, το στρατηγικό έγγραφο που εξετάζεται είναι η πρόσφατη *Λευκή Βίβλος* του 2019 του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας,<sup>56</sup> καθώς αν και η Λαϊκή Δημοκρατία έχει προχωρήσει ήδη από το 2014 στη σύσταση *Κεντρικής Επιτροπής Εθνικής Ασφάλειας* (το αντίστοιχο θεσμικό όργανο του ΣΕΑ) δεν έχει περιέλθει στη δημοσιότητα μέχρι στιγμής κάποιο άλλο επίσημο που σχετίζεται με την εθνική ασφάλεια.

Το εν λόγω έγγραφο, στο μέρος του με τίτλο *Κατάσταση Διεθνούς Ασφάλειας* επισημαίνει ότι ο διεθνής στρατηγικός ανταγωνισμός έχει αυξηθεί λόγω των ενεργειών των ΗΠΑ,<sup>57</sup> της συνεχούς διεύρυνσης του ΝΑΤΟ σε συνδυασμό με την ενίσχυση της παρουσίας του στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, αλλά και την αυξανόμενη προσπάθεια αμυντικής χειραφέτησης της ΕΕ. Επιπλέον αναφέρεται στο δυσεπίλυτο ιρανικό πυρηνικό ζήτημα, τονίζοντας ωστόσο ότι η ασφάλεια των κρατών είναι αλληλένδετη, γεγονός που καταδεικνύει την ανάγκη κοινής δράσης.

Όσον αφορά την περιοχή *Ασίας-Ειρηνικού*, το έγγραφο αναφέρει ότι έχει γίνει το επίκεντρο του ανταγωνισμού μεζόνων δρώντων όπως οι ΗΠΑ οι οποίες με τις ενέργειές τους περιπλέκουν την περιφερειακή ασφάλεια. Συν τοις άλλοις, η *Ιαπωνία* έχει αρχίσει να αναπτύσσεται αμυντικά, ενώ η *Αυστραλία* συνεργάζεται στρατιωτικά με τις ΗΠΑ και εμπλέκεται ενεργά στην περιοχή επιδιώκοντας να διαδραματίσει μεγαλύτερο ρόλο στα ζητήματα ασφαλείας.

---

<sup>55</sup> Trenin Dmitri, «Russia's National Security Strategy: A Manifesto for a New Era». Carnegie Moscow Center, 06 July 2021. <https://carnegiemoscow.org/commentary/84893> (08/12/2023).

<sup>56</sup> Ministry of National Defense. «China's National Defense in the New Era». July 2019. <http://eng.mod.gov.cn/xb/Publications/WhitePapers/4846452.html> (10/12/2023).

<sup>57</sup> Οι ΗΠΑ σύμφωνα με το εν λόγω έγγραφο αύξησαν σημαντικά τις αμυντικές τους δαπάνες, πίεσαν για πρόσθετες ικανότητες στον πυρηνικό τομέα, το διάστημα, τον κυβερνοχώρο και την αντιπυραυλική άμυνα και υπονόμισαν την παγκόσμια στρατηγική σταθερότητα.

Τέλος, αναφέρεται ότι μείζονες διεθνείς και περιφερειακοί δρώντες αναπροσαρμόζουν τις στρατηγικές τους και τις ένοπλες δυνάμεις τους με σκοπό υπερισχύσουν στον στρατιωτικό ανταγωνισμό, φέρνοντας ως παράδειγμα τις ΗΠΑ οι οποίες αναπτύσσουν συνεχώς την τεχνολογία τους έχοντας ως στόχο την απόλυτη στρατιωτική υπεροχή, τη Ρωσία η οποία προχωρά σε μεταρρυθμίσεις όσον αφορά το στρατιωτικό τομέα, αλλά και το *Ηνωμένο Βασίλειο*, τη *Γαλλία*, τη *Γερμανία*, την *Ιαπωνία* και την *Ινδία*, οι οποίες επίσης επιχειρούν να βελτιώσουν τη δομή των στρατιωτικών τους δυνάμεων.

### 5.7 Ιαπωνία

Όσον αφορά την Ιαπωνία, η τελευταία *Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας* δημοσιεύτηκε στις 16 Δεκεμβρίου 2022.<sup>58</sup> Είναι μόλις το δεύτερο στρατηγικό έγγραφο της εν λόγω χώρας μετά την ίδρυση του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας το 2013 και αποτελείται από εννέα μέρη.<sup>59</sup>

Το τέταρτο μέρος του εν λόγω εγγράφου αναφέρεται στην περιοχή του *Ινδο-Ειρηνικού*, τονίζοντας τόσο την αξία της όσο και τις προκλήσεις που αναδύονται σε αυτήν, επισημαίνοντας το όραμα για ένα Ελεύθερο και Ανοιχτό Ινδο-Ειρηνικό. Επιπλέον αναφέρεται στην *Κίνα*, τονίζοντας τον ραγδαίο αμυντικό της εκσυγχρονισμό, την προσπάθειά της να αλλάξει το status quo στην περιοχή όσον αφορά τις θαλάσσιες ζώνες και τον εναέριο χώρο, την αποχή της από διεθνή συνεργατικά σχήματα και την απειλή χρήσης βίας εναντίον της Ταϊβάν, ενέργειες που εντείνουν την ανησυχία της διεθνούς κοινότητας.

Ακολούθως αναφέρεται στη *Βόρεια Κορέα*, η οποία δεν έχει προχωρήσει σε αποπλισμό όσον αφορά τα Όπλα Μαζικής Καταστροφής (ΟΜΚ),

---

<sup>58</sup> Ministry of Foreign Affairs of Japan. «Adoption of the new “National Security Strategy (NSS)” (Statement by Foreign Minister HAYASHI Yoshimasa)». 16 December 2022 [https://www.mofa.go.jp/press/release/press4e\\_003192.html](https://www.mofa.go.jp/press/release/press4e_003192.html) (11/12/2023).

<sup>59</sup> Σκοπός, Εθνικά Συμφέροντα, Θεμελιώδεις Αρχές, Περιβάλλον Ασφάλειας, Εθνικοί Στόχοι & Τρόποι Επίτευξης, Στρατηγικές Προσεγγίσεις, Υποστήριξη της Στρατηγικής, Διαδικαστικά, και Συμπέρασμα. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Κουκάκης Γεώργιος. «Η νέα Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας της Ιαπωνίας: Ο ρόλος που καλείται να διαδραματίσει στον Ινδο-Ειρηνικό, η στήριξη των ΗΠΑ και η εκτιμώμενη αντίδραση της Κίνας». Foreign Affairs The Hellenic Edition. 10 Απριλίου 2022. <https://www.foreignaffairs.gr/articles/73958/georgios-koykakis/i-nea-stratigiki-ethnikis-asfaleias-tis-iaponias> (11/12/2023).

έχει προχωρήσει επανειλημμένα σε εκτόξευση βαλλιστικών πυραύλων, αναβαθμίζει τις πυρηνικές της δυνατότητες και παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα. Τέλος, αναφέρεται στην *Ρωσία*, επισημαίνοντας ότι απειλεί να χρησιμοποιήσει πυρηνικά όπλα, ενισχύει τις δυνάμεις της στις Βόρειες περιοχές της Ιαπωνίας και συνεργάζεται στενά με την Κίνα, ιδίως στον στρατιωτικό τομέα.

## 6. Συμπεράσματα

Έχοντας υπόψιν τα στοιχεία των στρατηγικών εγγράφων των κυριότερων Δυτικών και Ανατολικών οργανισμών και κρατών που παρουσιάστηκαν, επιβεβαιώνεται η άποψη που διατύπωσε ο Clausewitz ότι *ο πόλεμος είναι η συνέχεια της πολιτικής με άλλα μέσα*, καθώς διαπιστώνεται ότι οι εν λόγω δρώντες προτίθενται να καταφύγουν στη χρήση ένοπλης βίας μόνο εφόσον έχουν εξαντλήσει όλα τα υπόλοιπα διατιθέμενα μέσα. Εξάλλου, η οικονομία υπήρξε ανέκαθεν ο βασικός μοχλός πίεσης των ανεπτυγμένων δρώντων.

Επιπλέον, όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στην Αναθεωρημένη Ολιστική Ανασκόπηση του ΗΒ, *ο συστημικός ανταγωνισμός μεταξύ των διεθνών δρώντων διεξάγεται πλέον σε νέα πεδία* όπως η τεχνολογία, η επιστήμη, η οικονομία, το εμπόριο και η ενέργεια. Ειδικά όσον αφορά την τεχνολογία, αξίζει να σημειωθεί ότι προσφέρει μία πληθώρα μεθόδων για την άσκηση πίεσης ή την εκδήλωση επιθετικών μεν αλλά αναίμακτων δε ενεργειών, όπως οι κυβερνοεπιθέσεις, η παραπληροφόρηση, η εργαλειοποίηση της μετανάστευσης, κ.λπ.

Επιπλέον, όπως διαπιστώνεται από τις πρόσφατες ένοπλες συγκρούσεις που συνεχίζονται μέχρι και σήμερα στην Ουκρανία και τη Λωρίδα της Γάζας, ο ανταγωνισμός μεταξύ Δύσης και Ανατολής εκφράζεται και με την έμμεση υποστήριξη –είτε μέσω παροχής υλικής και πολιτικής υποστήριξης– στο μέρος που αντιπροσωπεύει το αντίστοιχο αξιακό σύστημα και την επιβολή κυρώσεων στο αντίπαλο μέρος, ένα νέο δηλαδή είδος *πολέμου δια αντιπροσώπων* (proxy war).<sup>60</sup>

---

<sup>60</sup> Baugh, L. Sue. "proxy war." Encyclopedia Britannica, October 26, 2023. <https://www.britannica.com/topic/proxy-war>. (13/12/2023).



Εκτός όμως από τους εθνικούς (κράτη) και υπερεθνικούς (περιφερειακοί και διεθνείς οργανισμοί) δρώντες, ο ανταγωνισμός Δύσης-Ανατολής εκφράζεται και από μία πληθώρα μη-κρατικών δρώντων όπως τρομοκρατικές οργανώσεις, πολυεθνικές επιχειρήσεις, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), κ.ά. μέσω ενεργειών όπως τρομοκρατικές επιθέσεις, υποβοήθηση μη-δημοκρατικών καθεστώτων, προσπάθεια διάβρωσης του δυτικού οικονομικού συστήματος μέσω της υιοθέτησης διαφορετικών μεθόδων συναλλαγών,<sup>61</sup> κ.λπ.

Παρ' όλα αυτά, όπως διαπιστώθηκε από τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν στην ερευνητική εργασία, τόσο οι κρατικοί όσο και οι μη-κρατικοί δρώντες επιδεικνύουν μία διάθεση συνεργασίας για την επίλυση των παγκόσμιων κοινών απειλών και κινδύνων, γεγονός που υποδηλώνει ότι έχουν συνειδητοποιήσει την αξία της συνεργασίας όσον αφορά την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων. Αυτή η συνειδητοποίηση ίσως οδηγήσει μελλοντικά στην προσέγγιση Δύσης-Ανατολής και τη συνεργασία και σε άλλους τομείς, μετριάζοντας με τον τρόπο αυτό τον γεωπολιτικό τους ανταγωνισμό.

Τέλος, αξίζει να επισημανθεί ο ρόλος που διαδραματίζει η *Τεχνητή Νοημοσύνη* (Artificial Intelligence-AI) στον γεωπολιτικό ανταγωνισμό Δύσης-Ανατολής, καθώς συμβάλλει τόσο στην *ανάπτυξη της ισχύος* ενός δρώντα όσο και στην *εδραίωση της εθνικής και διεθνούς ασφάλειας*, μέσω της βέλτιστης ανάπτυξης των πηγών ισχύος και του αποτελεσματικότερου εντοπισμού και αντιμετώπισης των απειλών αντίστοιχα.<sup>62</sup> Χαρακτηριστική δε είναι η δήλωση του Προέδρου της Ρωσικής Ομοσπονδίας, Βλαντίμιρ Πούτιν, σύμφωνα με την οποία:

---

<sup>61</sup> Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η πραγματοποίηση των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των κρατών σε νόμισμα διαφορετικό από το δολάριο των ΗΠΑ. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Demarais Agathe. «Το τέλος της εποχής των κυρώσεων;». *Foreign Affairs The Hellenic Edition*, 29 Δεκεμβρίου 2022. <https://www.foreignaffairs.gr/articles/73965/agate-demarais/to-telos-tis-epoxis-ton-kyroseon?page=show> (12/12/2023).

<sup>62</sup> Για περισσότερες πληροφορίες όσον αφορά τη χρήση της Τεχνητής Νοημοσύνης και τη συμβολή της στην εθνική και διεθνή ασφάλεια, βλ. Κουκάκης Γεώργιος. «Η Ετήσια Ανασκόπηση Κυβερνοασφάλειας του Ηνωμένου Βασιλείου για το 2022-2023: Τα διδάγματα, η παρούσα κατάσταση στην Ελλάδα, και οι προκλήσεις σχετικά με τις κρίσιμες εθνικές υποδομές, την τεχνητή νοημοσύνη, και την ψηφιακή ανθεκτικότητα». *Policy Journal*. 04 Δεκεμβρίου 2023. <https://policyjournal.gr/world/%ce%b7-%ce%b5%cf%84%ce%ae%cf%83%ce%b9%ce%b1-%ce%b1%ce%bd%ce%b1%cf%83%ce%ba%cf%8c%cf%80%ce%b7%cf%83%ce%b7->

*«Η τεχνητή νοημοσύνη είναι το μέλλον όχι μόνο της Ρωσίας, αλλά ολόκληρης της ανθρωπότητας. Υπάρχουν τεράστιες ευκαιρίες, αλλά και απειλές που είναι δύσκολο να προβλεφθούν σήμερα. Όποιος γίνει ο ηγέτης σε αυτόν τον τομέα θα γίνει ο κυβερνήτης του κόσμου».*<sup>63</sup>

---

[%ce%ba%cf%85%ce%b2%ce%b5%cf%81%ce%bd%ce%bf%ce%b1%cf%83%cf%86%ce%ac%ce%bb%ce%b5%ce%b9%ce%b1/ \(12/12/2023\).](#)

<sup>63</sup> Radina Gigova. «Who Vladimir Putin thinks will rule the world». *CNN World*. 02 September 2017. <https://edition.cnn.com/2017/09/01/world/putin-artificial-intelligence-will-rule-world/index.html> (12/12/2023).



## Βιβλιογραφία

### Ελληνική

#### Βιβλία

Μπαμπινιώτης Γεώργιος, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Κέντρο Λεξικολογίας, 2002

Πικραμένος Κώστας & Κουκάκης Γεώργιος, *Εθνική Ασφάλεια: Μύθοι και Πραγματικότητα*, Ινφογνώμων, 2023

Beaufre André (μετάφραση Αντγος ε.α. Μαυρόπουλος Παναγιώτης), *Εισαγωγή στη Στρατηγική*, Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, 2015, <https://geetha.mil.gr/wp-content/uploads/2019/11/Beaufre.pdf>

#### Επιστημονικές Δημοσιεύσεις

Κουκάκης Γεώργιος. «Οι κυρώσεις ως συντελεστές ισχύος ενός κράτους ή οργανισμού». *Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων (ΚΕΔΙΣΑ)*. Ερευνητική Εργασία Νο.94. 27 Απριλίου 2023. <https://kedisa.gr/wp-content/uploads/2023/04/ergasia-no-94-Koukakis.pdf>

Κουκάκης Γεώργιος, «Προς τα που δείχνει η Στρατηγική Πυξίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης», *Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων (ΚΕΔΙΣΑ)*, Ερευνητική Εργασία Νο. 78, 01 Απριλίου 2022. <https://kedisa.gr/pros-ta-pou-deichnei-i-stratigiki-pyksida-tis-evropaikis-enosis/>

Κουκάκης Γεώργιος. «Στρατηγική Πυξίδα: Η νέα στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ασφάλεια και την άμυνα». στο *Η Ελλάδα, η Ευρώπη και ο Κόσμος*, Τεύχος 18 (Α' Εξάμηνο 2023).

#### Ηλεκτρονικός Τύπος - Λήμματα

Κουκάκης Γεώργιος. «Η Ετήσια Ανασκόπηση Κυβερνοασφάλειας του Ηνωμένου Βασιλείου για το 2022-2023: Τα διδάγματα, η παρούσα κατάσταση στην Ελλάδα, και οι προκλήσεις σχετικά με τις κρίσιμες εθνικές υποδομές, την τεχνητή νοημοσύνη, και την ψηφιακή ανθεκτικότητα». *Policy Journal*. 04 Δεκεμβρίου 2023. <https://policyjournal.gr/world/%ce%b7-%ce%b5%cf%84%ce%ae%cf%83%ce%b9%ce%b1-%ce%b1%ce%bd%ce%b1%cf%83%ce%ba%cf%8c%cf%80%ce%b7%>

## Ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός Ανατολής – Δύσης μέσα από τα επίσημα στρατηγικά έγγραφα διεθνών και περιφερειακών δρώντων

---

[cf%83%ce%b7-](#)

[%ce%ba%cf%85%ce%b2%ce%b5%cf%81%ce%bd%ce%bf%ce%b1%cf%83%cf%86%ce%ac%ce%bb%ce%b5%ce%b9%ce%b1/](#)

Κουκάκης Γεώργιος. «Η νέα Εθνική Στρατηγική Αναθεώρηση της Γαλλίας: Οι προκλήσεις ασφάλειας, οι στρατηγικοί στόχοι, και η εκτιμώμενη αντίδραση των περιφερειακών και διεθνών δρώντων». *Foreign Affairs The Hellenic Edition*. 12 Οκτωβρίου 2022. <https://www.foreignaffairs.gr/articles/73942/georgios-koykakis/i-nea-ethniki-stratigiki-anatheorisi-tis-gallias>

Κουκάκης Γεώργιος. «Η νέα Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας της Ιαπωνίας: Ο ρόλος που καλείται να διαδραματίσει στον Ινδο-Ειρηνικό, η στήριξη των ΗΠΑ και η εκτιμώμενη αντίδραση της Κίνας». *Foreign Affairs The Hellenic Edition*. 10 Απριλίου 2022. <https://www.foreignaffairs.gr/articles/73958/georgios-koykakis/i-nea-stratigiki-ethnikis-asfaleias-tis-iaponias>

Κουκάκης Γεώργιος. «Η πρώτη 'ιστορική' Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας της Γερμανίας: Πώς βλέπει το Βερολίνο τον εαυτό του στον 21ο αιώνα και τι σημαίνει αυτό για τον κόσμο και την Ελλάδα». *Foreign Affairs The Hellenic Edition*. 18 Ιουνίου 2022. <https://www.foreignaffairs.gr/articles/74201/georgios-koykakis/i-proti-%C2%ABistoriki%C2%BB-stratigiki-ethnikis-asfaleias-tis-germanias>

Κουκάκης Γεώργιος. «Η στρατηγική εθνικής ασφάλειας και διεθνούς πολιτικής του Λονδίνου: Πώς βλέπει το Ηνωμένο Βασίλειο τις μεταβολές στο διεθνές περιβάλλον». *Foreign Affairs The Hellenic Edition*. 15 Μαΐου 2022. <https://www.foreignaffairs.gr/articles/74157/georgios-koykakis/i-stratigiki-ethnikis-asfaleias-kai-diethnoys-politikis-toy-lond?page=show>

Κουκάκης Γεώργιος. «Πώς βλέπει η Μόσχα τον κόσμο: Το νέο δόγμα της εξωτερικής πολιτικής της Ρωσίας». *Foreign Affairs The Hellenic Edition*. 10 Απριλίου 2022. <https://www.foreignaffairs.gr/articles/74100/georgios-koykakis/pos-blepei-i-mosxa-ton-kosmo>

Demarais Agathe. «Το τέλος της εποχής των κυρώσεων;». *Foreign Affairs The Hellenic Edition*, 29 Δεκεμβρίου 2022. <https://www.foreignaffairs.gr/articles/73965/agate-demarais/to-telos-tis-epoxis-ton-kyroseon?page=show>

### Θεσμικά Κείμενα – Ανακοινώσεις Τύπου

Ουδέν

## Ξενόγλωσση

### Βιβλία

Gauchon Pascal & Huissoud Jean-Marc, *Γεωπολιτική σε 100 λέξεις* (μετάφραση Άγγελος Φιλιππάτος), Διόπτρα, 2021

Tuomi Osmo. *The New Geopolitics: The World System and Northern Europe seen from a Modern Geopolitical Perspective*. Finnish Defence Studies. Helsinki. 1998. <https://core.ac.uk/download/pdf/39979673.pdf>

Huntington P. Samuel. *The clash of civilizations and the remaking of world order*, Simon & Schuster, 1996

### Επιστημονικές Δημοσιεύσεις

Koukakis, Georgios. 2022. “The National Security Strategy of the USA: Background, Recent Developments and Future Considerations Regarding the International Security Environment”. *HAPSc Policy Briefs Series 3 (2):122-32*. <https://doi.org/10.12681/hapscpbs.33792>.

Koukakis Georgios. «The 9th Trilateral Summit of Cyprus, Greece and Israel: Türkiye’s struggle for power in the Eastern Mediterranean, the Competition between India and China in the Middle East, and the New Era of ‘Economic Peace’». “*HERMES” Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy*, Occasional Paper 1/2023 (November 2023), <https://nebula.wsimg.com/1ce63b686059fb298514120c8978e0f8?AccessKeyId=401F75AAF8C61A96E174&disposition=0&alloworigin=1>

National Institute of Open Schooling. «Geo-Strategy». *Military Studies*. [https://nios.ac.in/media/documents/Military\\_Studies\\_374/Book-1/Chapter-7.pdf](https://nios.ac.in/media/documents/Military_Studies_374/Book-1/Chapter-7.pdf)

Trenin Dmitri, «Russia’s National Security Strategy: A Manifesto for a New Era». *Carnegie Moscow Center*, 06 July 2021. <https://carnegiemoscow.org/commentary/84893>

Tovy Tal. «The Changing Nature of Geostrategy 1900-2000: The Evolution of a New Paradigm». *Air Force Research Institute*. Air University Press. Alabama. 2015. [https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/AUPress/Books/B\\_0140\\_TO\\_VY\\_CHANGING\\_NATURE\\_GEOSTRATEGY.pdf](https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/AUPress/Books/B_0140_TO_VY_CHANGING_NATURE_GEOSTRATEGY.pdf)

## Ηλεκτρονικός Τύπος - Λήμματα

Baugh L. Sue. "proxy war." Encyclopedia Britannica, 26 October 2023.  
<https://www.britannica.com/topic/proxy-war>.

Koukakis Georgios. «The Evolution of NATO's Strategic Concept». *NRDC-Herald*.  
Issue 19 (July-December 2022),. <https://nrdc.gr/wp-content/uploads/2023/02/NRDC-GR-Herald-Magazine-Issue-19-LQ.pdf>

Radina Gigova. «Who Vladimir Putin thinks will rule the world». *CNN World*. 02  
September 2017. <https://edition.cnn.com/2017/09/01/world/putin-artificial-intelligence-will-rule-world/index.html>

*The Britannica Dictionary*. «West». No date.  
<https://www.britannica.com/dictionary/west>

*The Britannica Dictionary*. «East». No date.  
<https://www.britannica.com/dictionary/east>

## Θεσμικά Κείμενα – Ανακοινώσεις Τύπου

Association of South East Asian Nations. «About ASEAN». No date.  
<https://asean.org/about-asean>

Association of South East Asian Nations. «Our Communities». No date.  
<https://asean.org/our-communities>

Collective Security Treaty Organization. «CHARTER OF THE COLLECTIVE  
SECURITY TREATY ORGANIZATION, dated October 07, 2002». No  
date. [https://en.odkb-csto.org/documents/documents/ustav\\_organizatsii\\_dogovora\\_o\\_kollekti\\_vnoy\\_bezopasnosti\\_/#loaded](https://en.odkb-csto.org/documents/documents/ustav_organizatsii_dogovora_o_kollekti_vnoy_bezopasnosti_/#loaded)

Collective Security Treaty Organization. «From the Treaty to the Organization». No date.  
<https://en.odkb-csto.org/25years/>

Collective Security Treaty Organization. «International interaction». No date.  
[https://en.odkb-csto.org/international\\_org/](https://en.odkb-csto.org/international_org/)

European Council. «A Strategic Compass for a stronger EU security and defence  
in the next decade». Press Release, 21 March 2022.  
<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defence-in-the-next-decade/>

**Ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός Ανατολής – Δύσης μέσα από τα επίσημα  
στρατηγικά έγγραφα διεθνών και περιφερειακών δρώντων**

---

- Federal Foreign Office. «National Security Strategy adopted by the German Federal Cabinet». 14 June 2023. <https://www.auswaertiges-amt.de/en/aussenpolitik/themen/-/2601730>
- HM Government. «Integrated Review Refresh 2023: Responding to a more contested and volatile world». 13 March 2023. <https://www.gov.uk/government/publications/integrated-review-refresh-2023-responding-to-a-more-contested-and-volatile-world>
- Ministry of Foreign Affairs of Japan. «Adoption of the new “National Security Strategy (NSS)” (Statement by Foreign Minister HAYASHI Yoshimasa)». 16 December 2022 [https://www.mofa.go.jp/press/release/press4e\\_003192.html](https://www.mofa.go.jp/press/release/press4e_003192.html)
- Ministry of National Defense. «China’s National Defense in the New Era». July 2019. <http://eng.mod.gov.cn/xb/Publications/WhitePapers/4846452.html>
- North Atlantic Treaty Organization. "Strategic Concepts", 18 July 2022, [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics\\_56626.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_56626.htm)
- North Atlantic Treaty Organization, "NATO 2022 Strategic Concept", 29 June 2022. <https://www.nato.int/strategic-concept/>
- North Atlantic Treaty Organization. «The North Atlantic Treaty». 04 April 1949. [https://www.nato.int/cps/en/natohq/official\\_texts\\_17120.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm)
- North Atlantic Treaty Organization, "2022 NATO Summit", 01 July 2022, [https://www.nato.int/cps/en/natohq/news\\_196144.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_196144.htm)
- Secrétariat général de la défense et de la sécurité nationale. «Revue nationale stratégique 2022». 28 Novembre 2022. <https://www.sgdsn.gouv.fr/publications/revue-nationale-strategique-2022>
- Συμβούλιο Ασφαλείας της Ρωσικής Ομοσπονδίας, «Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας της Ρωσικής Ομοσπονδίας» (στα Ρωσικά), 2 July 2021. <http://scrf.gov.ru/security/docs/document133/>
- The Shanghai Cooperation Organization. «General information». 09 January 2017. <https://eng.sectsco.org/20170109/192193.html>
- The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. «The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation». 31 March 2023. [https://mid.ru/en/foreign\\_policy/fundamental\\_documents/1860586/](https://mid.ru/en/foreign_policy/fundamental_documents/1860586/)
- The White House. «National Security Strategy». 12 October 2022. <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>

## Παραρτήματα

A. Το Στρατηγικό Δόγμα του NATO



**Πηγή:** North Atlantic Treaty Organization. «NATO 2022 Strategic Concept». 29 June 2022. [https://www.nato.int/nato\\_static\\_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf](https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf) (11/12/2023)



Β. Η Στρατηγική Πυξίδα της ΕΕ



## A STRATEGIC COMPASS FOR SECURITY AND DEFENCE

For a European Union that protects its citizens, values and interests  
and contributes to international peace and security





## Ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός Ανατολής – Δύσης μέσα από τα επίσημα στρατηγικά έγγραφα διεθνών και περιφερειακών δρώντων

**A Strategic Compass for Security and Defence** ..... 3  
For a European Union that protects its citizens, values and interests  
and contributes to international peace and security

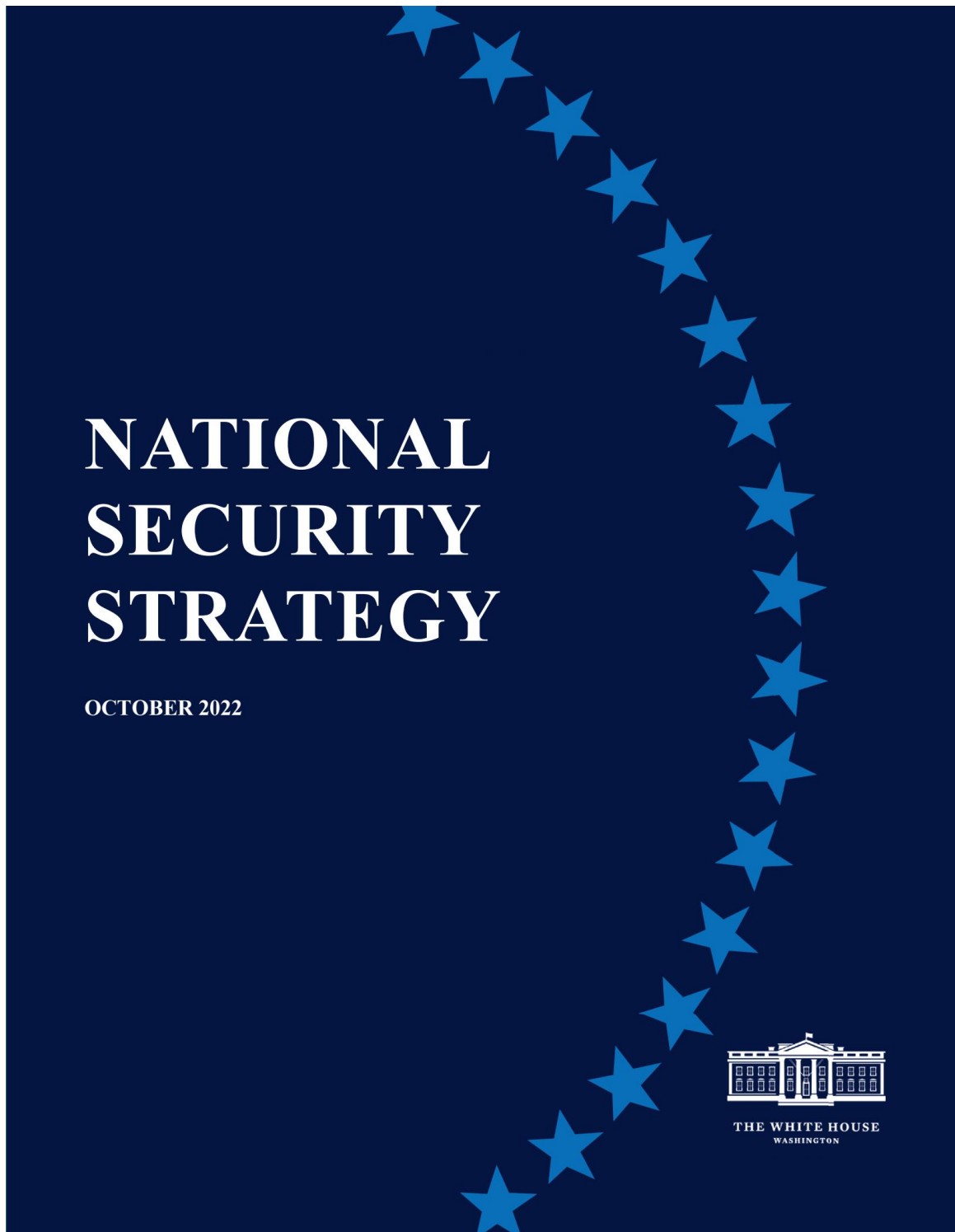
### CONTENTS

<b>A Strategic Compass to make Europe a Security Provider</b> .....	<b>4</b>
<b>Executive summary</b> .....	<b>10</b>
<b>Introduction</b> .....	<b>14</b>
<b>1. The world we face</b> .....	<b>17</b>
The return of power politics in a contested multipolar world.....	17
Our strategic environment .....	18
Emerging and transnational threats and challenges.....	20
Strategic implications for the Union .....	23
<b>2. Act</b> .....	<b>25</b>
Acting together.....	25
Prepare together.....	28
<b>3. Secure</b> .....	<b>33</b>
Strengthening our early warning, intelligence picture and secure communications.....	33
Hybrid threats, cyber diplomacy and foreign information manipulation and interference.....	34
Securing our access to strategic domains.....	35
Countering terrorism.....	37
Promoting disarmament, non-proliferation and arms control.....	37
Enhancing resilience to climate change, disasters and emergencies.....	38
<b>4. Invest</b> .....	<b>43</b>
Strategic orientations.....	43
Coherent and ambitious capabilities.....	44
Innovation, disruptive technologies and reducing strategic dependencies.....	47
<b>5. Partner</b> .....	<b>53</b>
Multilateral and regional partners.....	53
Tailored bilateral partnerships.....	55
<b>6. Conclusion</b> .....	<b>62</b>

**Πηγή:** European Union External Action Service. «A Strategic Compass for Security and Defence: For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security». 21 March 2022.

[https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic\\_compass\\_en3\\_web.pdf](https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf) (11/12/2023)

Γ. Η Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας των ΗΠΑ





## Table of Contents

PART I: THE COMPETITION FOR WHAT COMES NEXT.....	6
Our Enduring Vision .....	6
Our Enduring Role.....	7
The Nature of the Competition Between Democracies and Autocracies .....	8
Cooperating to Address Shared Challenges in an Era of Competition.....	9
Overview of Our Strategic Approach.....	10
PART II: INVESTING IN OUR STRENGTH.....	14
Investing in Our National Power to Maintain a Competitive Edge .....	14
Implementing a Modern Industrial and Innovation Strategy.....	14
Investing In Our People .....	15
Strengthening Our Democracy .....	16
Using Diplomacy to Build the Strongest Possible Coalitions.....	16
Transformative Cooperation.....	16
An Inclusive World .....	18
A Prosperous World .....	19
Modernizing and Strengthening Our Military.....	20
PART III: OUR GLOBAL PRIORITIES .....	23
Out-Competing China and Constraining Russia.....	23
China.....	23
Russia.....	25
Cooperating on Shared Challenges .....	27
Climate and Energy Security.....	27
Pandemics and Biodefense .....	28
Food Insecurity .....	29
Arms Control and Non-Proliferation.....	29
Terrorism .....	30
Shaping the Rules of the Road .....	32
Technology .....	32
Securing Cyberspace .....	34
Trade and Economics .....	34
PART IV: OUR STRATEGY BY REGION.....	37

Ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός Ανατολής – Δύσης μέσα από τα επίσημα  
στρατηγικά έγγραφα διεθνών και περιφερειακών δρώντων

---



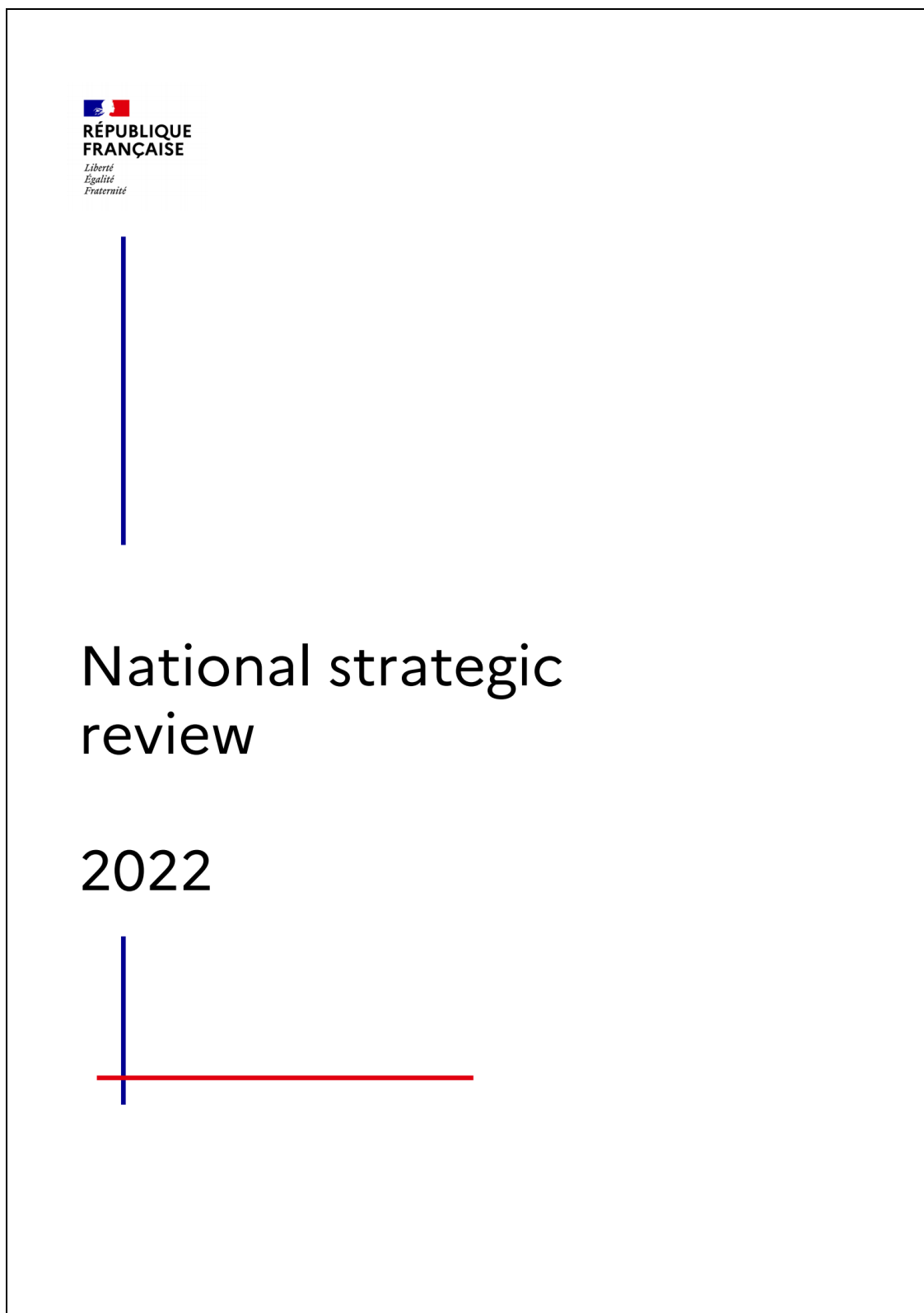
Promote a Free and Open Indo-Pacific .....	37
Deepen Our Alliance with Europe .....	38
Foster Democracy and Shared Prosperity in the Western Hemisphere .....	40
Support De-Escalation and Integration in the Middle East.....	42
Build 21st Century U.S.-Africa Partnerships .....	43
Maintain a Peaceful Arctic.....	44
Protect Sea, Air, and Space .....	45
PART V: CONCLUSION.....	48

NATIONAL SECURITY STRATEGY

5

**Πηγή:** The White House. «National Security Strategy». 12 October 2022.  
<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf> (10/12/2023)

Δ. Η Εθνική Στρατηγική Ανασκόπηση της Γαλλίας



## CONTENTS

<b>Part One: Strategic analysis</b> .....	<b>5</b>
<b>Assessment of the strategic environment</b> .....	<b>7</b>
1. A world of renewed tension .....	9
2. Strategic solidarity facing the test of confrontation.....	13
<b>Part Two: Challenges to be met</b> .....	<b>17</b>
<b>Reiteration of national security interests and confirmation of strategic functions</b> .....	<b>19</b>
1. France's security priorities .....	20
2. Expansion of strategic functions .....	21
3. Impacts of the recent context on France's security interests.....	24
<b>General aims for 2030</b> .....	<b>27</b>
<b>Part Three: Ten strategic objectives</b> .....	<b>31</b>
<b>Strategic objective 1: A robust and credible nuclear deterrent</b> .....	<b>33</b>
1. The European dimension of the French deterrent .....	33
2. Maintaining an effective, independent and sovereign deterrent.....	33
<b>Strategic objective 2: A united and resilient France</b> .....	<b>35</b>
1. Strengthening France's capacity for resilience, collectively and in depth .....	35
2. Promoting a sustainable defence mindset in society and the State.....	35
3. Developing synergy between the Ministry for the Armed Forces and all State services .....	36
<b>Strategic objective 3: An economy contributing to a defence mindset</b> .....	<b>37</b>
1. Securing critical supplies and matching stocks to production capacity.....	37
2. Reducing production and support cycles for gradually gearing up to a "war economy" .....	38
3. Streamlining regulatory, normative, procurement and support processes with a view to risk management.....	38
<b>Strategic objective 4: First-class cyber resilience</b> .....	<b>39</b>
1. Improving France's cyber resilience, a prerequisite for sovereignty.....	39
2. Consolidating the achievements of the French model.....	39
3. Investing over the long term to reach the highest level of cyber resilience.....	39

## Ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός Ανατολής – Δύσης μέσα από τα επίσημα στρατηγικά έγγραφα διεθνών και περιφερειακών δρώντων

### Strategic objective 5: France as an exemplary ally in the Euro-Atlantic area ..... 41

1. Helping to increase the Alliance’s operational added value ..... 41
2. Enhancing France’s unique, key role within the Alliance ..... 41
3. Driving EU-NATO cooperation ..... 41

### Strategic objective 6: France as a driving force behind European strategic autonomy ..... 43

1. Coming together around a European strategic autonomy ..... 43
2. Bringing European defence industry capabilities to the fore ..... 43
3. Strengthening the EU’s and Europeans’ own capacity to act ..... 44

### Strategic objective 7: France as a reliable sovereignty partner and credible provider of security ..... 45

1. Asserting its role as a clear-headed partner offering high added value ..... 45
2. Preventing an arms race, the proliferation of weapons of mass destruction and the spread of conventional weapons ..... 46

### Strategic objective 8: Guaranteed autonomy of assessment and decision-making sovereignty ..... 47

1. Developing agile intelligence and surveillance capabilities ..... 47
2. Building technical capacity ..... 47

### Strategic objective 9: The capacity to defend and act in hybrid fields ..... 48

1. Improving our organisation ..... 48
2. Taking action ..... Erreur ! Signet non défini.
3. Strengthening the protection of critical infrastructure ..... 49

### Strategic objective 10: Freedom of action and the capacity to conduct military operations, including high-intensity operations in all fields (multi-environment and multi-field) ..... 50

1. Decision-making and issuing commands ..... 50
2. Uniting and contributing ..... 50
3. Taking long-term action ..... 51
4. Occupying shared spaces ..... 51
5. Dealing with unrestrained competitors ..... 51

### List of acronyms, names of operations and abbreviations ..... 53

Πηγή: General Secretariat for Defence and National Security. «National Strategic Review 2022». 28 Novembre 2022. <https://www.sgdsn.gouv.fr/files/files/rns-uk-20221202.pdf> (11/12/2023). (10/12/2023)



Ε. Η Αναθεωρημένη Ολιστική Ανασκόπηση του ΗΒ





## Contents

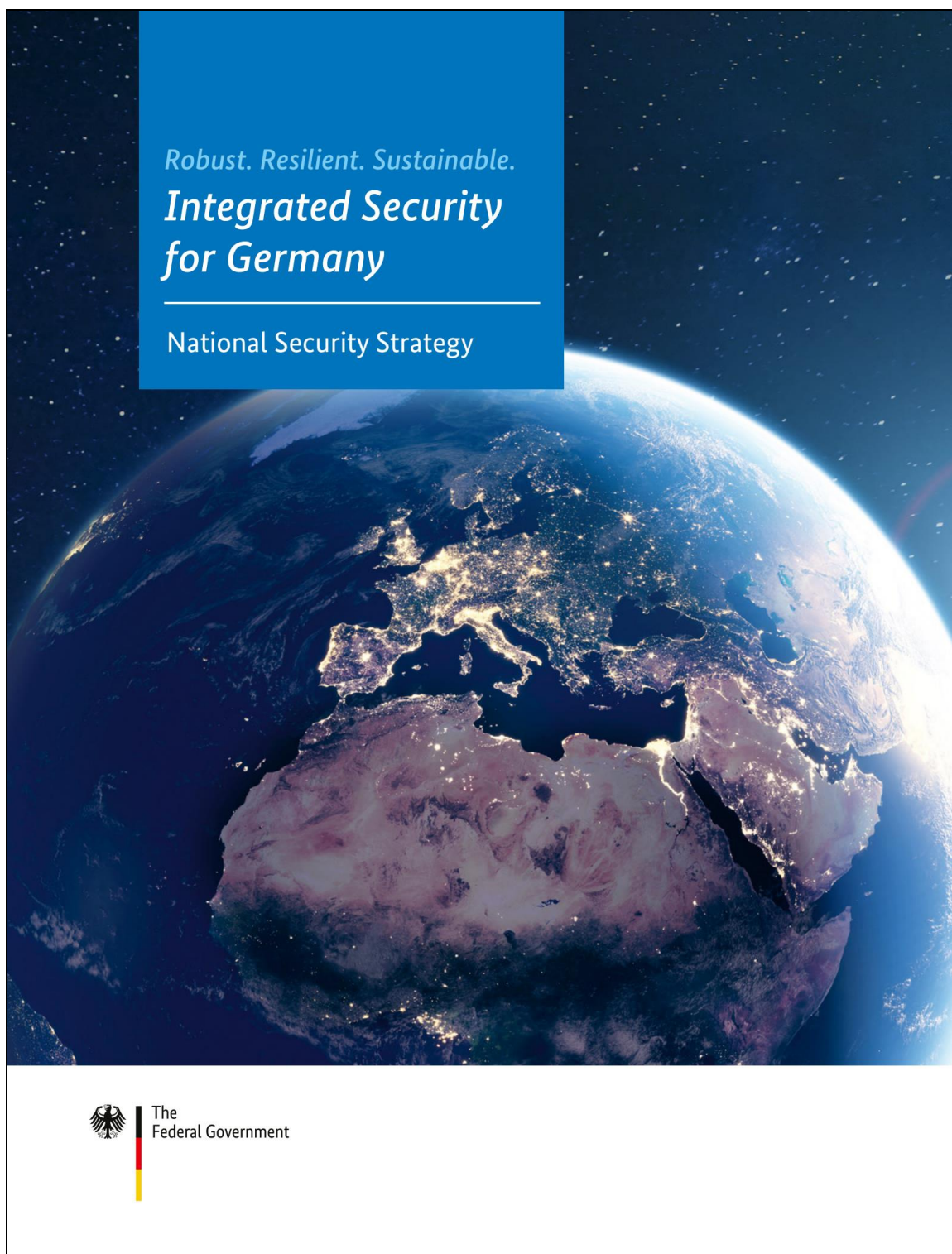
<b>I. Foreword</b>	<b>2</b>
<b>II. Overview</b>	<b>5</b>
<b>III. IR2023: Updated Strategic Framework</b>	<b>15</b>
1. Shape the international environment	19
2. Deter, defend and compete across all domains	33
3. Address vulnerabilities through resilience	44
4. Generate strategic advantage	53

**Πηγή:** HM Government. «Integrated Review Refresh 2023: Responding to a more contested and volatile world». 13 March 2023.

[https://assets.publishing.service.gov.uk/media/641d72f45155a2000c6ad5d5/11857435\\_NS\\_IR\\_Refresh\\_2023\\_Supply\\_AllPages\\_Revision\\_7\\_WEB\\_PDF.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/media/641d72f45155a2000c6ad5d5/11857435_NS_IR_Refresh_2023_Supply_AllPages_Revision_7_WEB_PDF.pdf)

(11/12/2023).

ΣΤ. Η Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας της Γερμανίας




# Contents

<b>FOREWORD</b> .....	<b>4</b>
Chancellor Olaf Scholz .....	4
Federal Minister Annalena Baerbock .....	6
<b>EXECUTIVE SUMMARY</b> .....	<b>10</b>
<b>GERMANY IN EUROPE AND THE WORLD</b> .....	<b>18</b>
Our security identity .....	19
Our values and interests .....	20
Our security environment .....	22
<b>INTEGRATED SECURITY FOR GERMANY</b> .....	<b>28</b>
<i>Wehrhaft</i> (robust): Defending peace and freedom .....	30
Resilient: Safeguarding our values through inner strength .....	46
Sustainable: Safeguarding our natural resources .....	64
<b>BUILDING INTEGRATED SECURITY TOGETHER</b> .....	<b>73</b>

**Πηγή:** The Federal Government of Germany. «Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany. National Security Strategy». 14 June 2023.  
<https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/National-Security-Strategy-EN.pdf>  
(10/12/2023)

Z. Το Δόγμα Εξωτερικής Πολιτικής της Ρωσίας



Министерство иностранных дел  
Российской Федерации

---

31.03.2023 15:00

№

**The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation**

*Unofficial translation*

APPROVED by Decree  
of the President of the Russian Federation  
No. 229, March 31, 2023

**THE CONCEPT  
of the Foreign Policy of the Russian Federation**

**I. General provisions**

1. This Concept is a strategic planning document which provides a systemic vision of the national interests of the Russian Federation in the domain of foreign policy, basic principles, strategic goals, major objectives and priority areas of the Russian foreign policy.
2. The Concept is based on the Constitution of the Russian Federation, generally recognized principles and norms of international law, international treaties of the Russian Federation, federal laws, other statutes and regulations of the Russian Federation governing foreign policy activities of the federal authorities.
3. The Concept specifies certain provisions of the National Security Strategy of the Russian Federation and takes into account basic provisions of other strategic planning documents pertaining to international relations.
4. More than a thousand years of independent statehood, the cultural heritage of the preceding era, deep historical ties with the traditional European culture and other Eurasian cultures, and the ability to ensure harmonious coexistence of different peoples, ethnic, religious and linguistic groups on one common territory, which has been developed over many centuries, determine Russia's special position as a unique country-civilization and a vast Eurasian and Euro-Pacific power that brings together the Russian people and other peoples belonging to the cultural and civilizational community of the Russian world.

**Πηγή:** The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. «The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation». 31 March 2023.

[https://mid.ru/en/foreign\\_policy/fundamental\\_documents/1860586/](https://mid.ru/en/foreign_policy/fundamental_documents/1860586/) (10/12/2023)

Η. Η Λευκή Βίβλος Άμυνας της Κίνας



**Πηγή:** Ministry of National Defense. «China's National Defense in the New Era».

July 2019. <http://eng.mod.gov.cn/xb/Publications/WhitePapers/4846452.html>

(10/12/2023)



Θ. Η Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας της Ιαπωνίας

Provisional Translation

**National Security Strategy of Japan**

December, 2022

**I Purpose**

The international community is facing changes defining an era. We are reminded once again that globalization and interdependence alone cannot serve as a guarantor for peace and development across the globe. The free, open, and stable international order, which expanded worldwide in the post-Cold War era, is now at stake with serious challenges amidst historical changes in power balances and intensifying geopolitical competitions. Meanwhile, a host of issues such as climate change and infectious disease crises are emerging, requiring cross-border cooperation among nations. Today, we are in an era where confrontation and cooperation are intricately intertwined in international relations.

To date, advanced democratic countries, including Japan, have devoted themselves to upholding universal values such as freedom, democracy, respect for fundamental human rights, and the rule of law, and to spearheading the effort to shape the international society of coexistence and coprosperity. Numerous countries around the world, including developing countries, have also enjoyed the fruits of international peace, stability, and economic development in this globalized world rooted in such order.

At the same time, however, dissatisfaction stemming from widening economic disparities and other factors are generating renewed feelings of tensions at the domestic level and even in inter-state relations. Guided by their own historical views and values, some nations, not sharing universal values, are making attempts to revise the existing international order. In the course of almost a century, humanity has invested itself in defining a fundamental international principle of the general prohibition of the use of force. Yet, a permanent member of the United Nations Security Council (hereinafter referred to as the "UN Security Council"), which has the primary responsibility of maintaining international peace and security, has overtly trampled on this very principle. This is coupled with ongoing unilateral changes to the status quo and such attempts at sea. In addition, some states, not sharing universal values, are exploiting unique approaches to rapidly develop their economies and science technologies, and then, in some areas, are gaining superiorities over those states that have defended academic freedom and market-economy principles. These moves challenge the existing international order, thereby intensifying geopolitical competitions in international relations. In the face of that, many developing and other nations are striving to avoid embroiling themselves in geopolitical competitions. We are even observing that some states are now following the lead of those

1

**Πηγή:** National Security Council of Japan. «National Security of Japan». 16  
December 2022. <https://www.cas.go.jp/jp/siryou/221216anzenhoshou/nss-e.pdf>  
(11/12/2023)

## Βιογραφικό Συγγραφέα



Ο Αντισυνταγματάρχης Γεώργιος Κουκάκης γεννήθηκε το 1980 στο Ηράκλειο Κρήτης. Εισήχθη στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων (ΣΣΕ) το 1998 από όπου αποφοίτησε το 2002, 1<sup>ος</sup> μεταξύ των Ανθυπολοχαγών Πεζικού και 8<sup>ος</sup> μεταξύ των συμμαθητών του. Το 2003 επιλέχθηκε στις Ειδικές Δυνάμεις, όπου υπηρέτησε μέχρι το 2017 οπότε και αποχώρησε οικειοθελώς.

Έχει υπηρετήσει σε διάφορες Μονάδες και Επιτελεία των Ειδικών Δυνάμεων, του Πεζικού και της Επιστράτευσης, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό (Κύπρος και Κοσσυφοπέδιο). Είναι απόφοιτος όλων των υποχρεωτικών σχολείων του Πεζικού και των Ειδικών Δυνάμεων, καθώς και τεσσάρων σχολείων του Στρατού των ΗΠΑ.

Επιπλέον είναι κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης (Master of Arts) στη «Διακυβέρνηση, Ανάπτυξη και Ασφάλεια στη Μεσόγειο» του Πανεπιστημίου Αιγαίου (Ρόδος), το οποίο απέκτησε με βαθμό άριστα αποφοιτώντας 1<sup>ος</sup> ανάμεσα στους συμφοιτητές του, έπειτα από υποτροφία που του χορηγήθηκε από το Γενικό Επιτελείο Στρατού (ΓΕΣ).

Κατόπιν έγκρισης του ΓΕΣ συμμετέχει ως Κύριος Ερευνητής στο Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων (ΚΕΔΙΣΑ), ως μέλος στο Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών (ΕΛΙΣΜΕ), και ως Ερευνητικός Συνεργάτης (Research Associate) στο HERMES Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy.

Μελέτες του έχουν δημοσιευτεί στο περιοδικό «Στρατιωτική Επιθεώρηση» του ΓΕΣ, το επιστημονικό περιοδικό «Η Ελλάδα, η Ευρώπη και ο Κόσμος» της Μονάδας Έρευνας για την Ευρωπαϊκή και Διεθνή Πολιτική του Πανεπιστημίου Αιγαίου, το Global Security and Intelligence Note (GSIN) του Πανεπιστημίου του Buckingham, το HAPSc Policy Brief Series του Ελληνικού Οργανισμού Πολιτικών Επιστημόνων (ΕΟΠΕ) και τις ιστοσελίδες των Ινστιτούτων Διεθνών Σχέσεων με τα οποία συνεργάζεται.

## Ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός Ανατολής – Δύσης μέσα από τα επίσημα στρατηγικά έγγραφα διεθνών και περιφερειακών δρώντων

---

Έχει συμμετάσχει ως εισηγητής σε διάφορα συνέδρια-ημερίδες και αρθρογραφεί στις ιστοσελίδες HUFFPOST Greece, Foreign Affairs-The Hellenic Edition, Policy Journal, Liberal.gr, Geopolitics & Daily News, Infognomon Politics και LEP.

Τον Απρίλιο του 2023 κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Ινφογνώμων το πρώτο του βιβλίο με τίτλο «**Εθνική Ασφάλεια: Μύθοι και Πραγματικότητα**», το οποίο συνέγραψε από κοινού με τον Κώστα Πικραμένο.

Ομιλεί την Αγγλική σε επαγγελματικό επίπεδο (Certificate of Proficiency in English του Πανεπιστημίου του Cambridge).

---

### Στοιχεία Επικοινωνίας – Ακαδημαϊκό/Ερευνητικό Έργο

e-mail: [g\\_k\\_koukakis@yahoo.gr](mailto:g_k_koukakis@yahoo.gr)

LinkedIn: [Georgios Koukakis](#)

Research Gate: [Georgios Koukakis](#)

Academia: [Georgios Koukakis](#)



## Ο γεωπολιτικός ανταγωνισμός Ανατολής – Δύσης μέσα από τα επίσημα στρατηγικά έγγραφα διεθνών και περιφερειακών δρώντων

---

